

MIODRAG M. TODOROVIĆ
 Filozofski fakultet
 Skopje

UDC 809.10 : 807.6

PALATALNI I VELARNI GUTURALI U KONTAKTU SA POLUVOKALOM $\underset{\wedge}{u}$ - U MIKENSKOM GRČKOM

Apstrakt. Na osnovu analize mikenskog jezičkog materijala pokazuje se da se dosadašnji pogledi o jednačenju palatalnih i velarnih guturala u kontaktu sa poluvokalom $\underset{\wedge}{u}$, dakle, $/*g'\underset{\wedge}{u}-: *g\underset{\wedge}{u}-; *g'h\underset{\wedge}{u}-: *gh\underset{\wedge}{u}-; *k'\underset{\wedge}{u}-: *k\underset{\wedge}{u}-/$ kad je u pitanju mikenski i klasični grčki jezik moraju revidirati sa stanovišta njihove pripadnosti *centumskoj* grupi jezika. Predlaže se nekoliko identifikacija za sledeće mikenske oblike i to: iz Pila (PY Cn 485.5) *ai-zo-wō /aig'- kjowos/* = gr. *αἰ-σώος 'koji tera, goni koze' = supst. 'kozar', kao jedom adjektivskom obrazovanju od i.e. *aig'-kjo-wos, (cf. βοο-σώος, βοῦ-σώος, μηλο-σώη: mik. zo-wa /kjowa/ = gr. σῶν (cf. Σόν) i e-pi-zo-talepi-kjotal gr. *ἐπί-σῶτα = gr. ἐπί-σῶταρον od i.e. *kjoṽ- 'brzo se kretati, goniti, terati'); zatim, identifikacija mikenskog ličnog imena iz Knosa (KN Db 1245) *ra-wi-zo /Lawi-kjos/* : gr. *ΛαFi-σος > *Λασι-σος > Λαο-σός 'koji tera, nagoni vojsku, narod' od i.e. *lawi-kjowos; kao i mikenskog oblika iz Mikenske (MY Oe 118.1) serije *qo-zo /q'ons-kjōil/*: gr. *βοσ-σῶι (dat. sing.) ili βοῦσσοι (nom pl.) (cf. gr. βοο-σώος βούτης (= βοῦ-κόλος) 'govedar, pastir', dobijenim preko *hifereze*. Dok se mikensko lično ime iz Mikene (MY Au 657.9, 660.2) *qa-ru-ko /Q^uhalukos/* identifikuje sa gr. Φαλκός od i.e. *g'hṽ el-u-ko-, nasuprot, srp. -hrv. Zličić < st. sl. *zbl-ik-itjъ: srp. -hr. zlica < st. sl. *zbl-ika < i.e. *g'hṽel-i-ka: srp.-hr. zliko kao izvedenicama od heteroklitičnih osnova *g'hṽel-u-ko-: *g'hṽel-i-ka od i.e. leksema *g'hṽ el- 'ono što je strmo, savijeno, koso'.

U grčkom jeziku, u pogledu, načina predavanja indoevropskih palatalnih $/*g'-, *g'h-, *k'/$ i velarnih $/*g-, *gh- *k-/$ guturala u kontaktu sa poluvokalom $\underset{\wedge}{u}$, $/*g\underset{\wedge}{u}-: *g\underset{\wedge}{u}-; *g'h\underset{\wedge}{u}-: *gh\underset{\wedge}{u}-; *k'\underset{\wedge}{u}-: *k\underset{\wedge}{u}-/$ vladalo je mišljenje, da među njima gotovo nema nekih bitnih razlika. Pravac, kojim su se kretala većina istraživanja, bio je zasnovan na poznatoj tezi o grčkoj pripadnosti *centumskoj* jezičkoj zajednici i kao takav težio je dokazati da je do jednačenja palatalnih $/*g'\underset{\wedge}{u}-, *g'h\underset{\wedge}{u}-, *k'\underset{\wedge}{u}-/$ i velarnih $/*g\underset{\wedge}{u}-, *gh\underset{\wedge}{u}-, *k\underset{\wedge}{u}-/$ skupina, moralo doći još u ono

predistorisko doba, to jest, onda kada su se iz indoevropske jezičke zajednice već bile izdvojile zasebne jezičke individualnosti kako u *centumskim* tako i u *satemskim* jezicima¹.

Idući tako zacrtanom tezom, po nekim teorijama, smatralo se još i to, da je pomenuto jednačenje palatalnih i velarnih skupina po svojoj fonološkoj genezi moralo biti starije od pojave i.e. labiovelarnog reda /**g^h*, **g^{uh}*, **k^h*/ kao sekundarne crte *centumskih* dijalekata². Zato je i bilo moguće pod tako postavljenim uslovima o grčkoj pripadnosti *centumskoj* jezičkoj zajednici da se dokaže, da se ta jednakost, između i.e. skupina /**g'ū*:- **gū*:-; **g'hu*:- **ghu*:-; **k'ū*:- **ku*:-/ , ogle-da, u grčkom jeziku, s jedne strane, u njihovim labijalnim refleksima:

¹ K. Brugmann, *Griechische Grammtik*, München 1913, str. 50–51, 130–132 (= K. Brugmann, *Gr. Gramm.*) in K. Brugmann, *Kurze vergleichende Grammatik der indogermanischen Sprachen*, Strassburg 1904, str. 98, 101, 158 (= K. Brugmann, *K. ver. Gramm. d. idg. S.*); E. Schwyzer, *Griechische Grammatik*, str. 301, (= E. Schwyzer, *Gr. Gramm.*); P. Persson, *Beiträge zur indogermanischen Wörforschung*, I 124ss; H. Rix, *Historische Grammatik des Griechischen, Laut und Formanlehre*, Darmstadt 1976, str. 82 (= H. Rix, *Hist. Gr. Gramm.*); M. Lejeune, *Phonétique historique du mycénien et du grec ancien*, Paris 1972 str. 83s., (= M. Lejeune, *Phonétique*). Opširnu studiju o položaju pomenutih i.e. skupina u grčkom jeziku donose M. Будимир – Љиљана Црепајац, „Разлике између палаталних и веларних гутурала у грчком“. *Из хеленске глотологије*, САНУ Београд 1979 str. 39–48 (= М. Будимир – Љ. Црепајац, *Из хеленске глотологије*); Љиљана Крепајас, „Indoeuropaeische Gutturale im Griechischen und Mykenischen Zeugnisse“, *Tractata Mycenaea*, МАНУ Скопје 1987, str. 85–90. Položaj pomenutih i.e. skupina /**g'ū*:-, **gū*:-; **g'hu*:-, **ghu*:-; **k'ū*:-, **ku*:-/ registrovan je u skoro svim priručnicima grčkog jezika. Ali s pravom ukazuju profesori М. Будимир – Љ. Црепајац, *Из хеленске глотологије*, str. 39, i na jednu činjenicu da u pojedinim nije uzimana u obzir ona razlika koja proizilazi od same prirode guturala, što se najbolje ogleda iz njihovih refleksa u *satemskim* jezicima.

² Pojavu labiovelarnog reda **g^h*, **g^{uh}*, **k^h* kao sekundarne crte *centumskih* govora među prvima donosi Reichel, „Die Labiovelare“, *IF XL*, str. 40. Postanak ovog i.e. reda po mišljenju Reichela, pored ostalog uslovljen je tzv. psihološkim faktorom. Dok J. Kuryłowicz, *Études indoeuropéennes I*, Krakow 1935, str. 27–76, smatra da je ovaj i.e. red razvijen takodje sekundarno, oslanjajući se na *-k/p-* jezike. Ali u *L'Apophonie en Indo-Européen* (Wrocław 1956, str. 356–382) i u *Problèmes de linguistique indoeuropéenne*, Wrocław, 1977, str. 190, nastoji objasniti pojavu ovog reda u i.e. jezicima na osnovu fonoloških opozicija između i.e. skupina **k'ū* i **ku*. Pri tom, drži da je razvoj i.e. **k'ū* – ka labiovelaru **k^h* išao preko jednog posrednog stupnja **kū* – što se za izvesan deo materijala može dopustiti. Ali za razliku od gore pomenutih istraživanja jedna druga grupa naučnika smatra da su labiovelari predstavljali i.e. kategoriju, up. V. Georgiev, *Introduction to the History of the Indo-European Languages*, Sofija 1981, str. 61s. (= V. Georgiev, *Introduction*), K. Brugmann, *Gr. Gramm.* str. 29, 31, 132ss.; E. Schwyzer, *Gr. Gramm.*, str. 55s., 70s., 298.; M. Lejeune, *Phonétique*, str. 28, 34, 43–53s.; H. Rix, *Hist. Gr. Gramm.*, str. 35s., 85, i dr.

β- za i.e. (*g'u-: *g'u-)³, (cf. βόστρυχος 'uvojak, vitica' od i.e. *g'uos-t-: st. nem. *quest*, st. sl. *gvozd*⁴; ῥαίβος 'kriv, savijen' < i.e. *u raig-uō⁵: got. *wraigs* 'krumm, schräg'; φλιβω 'tlačiti, smrviti' < i.e. *bhlig'-u ὄ: lat. *fligō*, kym. *blif* 'Katapult', st. sl. *blizb*, rus. *blizna*⁶ 'ožiljak'. J. B. Hofmann⁷ drži do ovamo spadaju još i ovi grčki oblici, βήξ, βηχός 'kašalj': gr. βήσσω 'kašljati' koje izvodi od i.e. *g'uāgh-s, odn. *g'uāgh-jō, dok za refleks -β- u grčkom τριβω ostaje kolebljiv dopuštajući da je isti nastao kao refleks od i.e. grupe -*g'u- ili labiovelara -*g'u-).

φ- za i.e. (*g'hu-: *g'hu-)³, (cf. ἄμφων 'zatiljak', ajol. ἄσχην < *αγγFην⁸: got. *aggwus* od i.e. arhetipa *ang'h- uē-; θήρ, tesal. φείρ od i.e. *g'huēr-: lat. *ferus*, lit. *žveris*, st. sl. *zvěrb*⁹; φῶψ, φᾶος; διαφάσσειν διαφαίνειν od i.e. *g'huōk'-s, ond. *g'huHak'-je-: lat. *fax*, lit. *žvake*; φοῖβος 'sijati, svetleti' od i.e. *g'huōig-: lit. *žvaigzde* 'zvezda', st. sl. *zvezda*¹⁰; ὀμφα¹¹ od *ρεγγFa < i.e. *uregh-ua 'žestoko; brzo, lako', nem. *ringi* 'leicht'; φολλός 'krivonog, hrom' (//.2.217), zatim, φαλίπτει μωραίνει; φαλόν τὸ στερεὸν κύκλωμα τοῦ στέρνου οἱ δὲ τὸν μωρόν; φαλωθεῖς παρατραπείς od i.e. *g'huel-: st. ind. *hvarate*, *hvalati* 'koji ide ukoso, krivo, koji luta': avest. *zbaramna* 'koji ide ukrivo, hrom', pers. *zurah* 'koji nije u pravu, kriv', lit. [j] *žul(n)ūs* 'kos', [pa] *žulnūs* 'kos, kriv, strm', st. sl. *zъlъ*, srp.-hrv. *zao*)¹².

³ Navedeni primeri koje donosimo preuzeti su iz indoevropskih i grčkih priručnika: E. Boisaq, *Dictionnaire étymologique de la langue grecque*, Heidelberg 1938; J. B. Hofmann, *Etymologisches Wörterbuch des Griechischen*, München 1950 (= J. B. Hofmann, *EWdG*); P. Chantraine, *Dictionnaire étymologique de la langue grecque. Histoire des mots*, Paris 1968–1980 (= P. Chantraine, *DELG*); H. Frisk, *Griechisches Etymologisches Wörterbuch*, I–III, Heidelberg 1960–1972, (= H. Frisk, *GEW*); A. Walde, J. Pokorny, *Vergleichendes Wörterbuch der indogermanischen Sprachen*, I–III, Berlin (= A. Walde – J. Pokorny, *Ver. W. d. idg. S.*); J. Pokorny, *Indogermanisches etymologisches Wörterbuch*, Bern 1959–1960 (= J. Pokorny, *IEW*).

⁴ H. Frisk, *GEW*, str. 254; J. Pokorny, *IEW*, str. 480; P. Chantraine, *DELG*, str. 187.

⁵ H. Frisk, *GEW*, str. 639; J. Pokorny, *IEW*, str. 1158; P. Chantraine, *DELG*, str. 965.

⁶ H. Frisk, *GEW*, str. 1027; J. Pokorny, *IEW*, str. 1616; P. Chantraine, *DELG*, str. 1213.

⁷ J. B. Hofmann, *EWdG*, str. 35, 37, 271.

⁸ E. Schwyzler, *Gr. Gramm.*, str. 296, 302s.; J. B. Hofmann, *EWdG*, str. 17, 29; P. Chantraine, *DELG*, str. 80; H. Frisk, *GEW*, str. 98, 192.; J. Pokorny, *IEW*, str. 43, 87.

⁹ H. Frisk, *GEW*, str. 671–672; J. Pokorny, *IEW*, str. 463–464; P. Chantraine, *DELG*, str. 435–436.

¹⁰ J. Pokorny, *IEW*, str. 495; H. Frisk, *GEW*, str. 1031; P. Chantraine, *DELG*, str. 1217; J. Kurylowicz, "Phonologisches zum indogermanischen Guttural problem", *Donum Indogermanicum*, str. 37s. O etimologiji st. sl. oblika *zvezda* da je od *gvez- odn. balt. *gvaiz- od *zvaig- sa tzv. metatezom up, A. Berneker, *Slawisches etymologisches Wörterbuch*, str. 365.

¹¹ E. Schwyzler, *Gr. Gramm.* str. 273, 302s.; J. B. Hofmann, *EWdG*, str. 298; H. Frisk, *GEW*, str. 656; P. Chantraine, *DELG*, str. 974; J. Pokorny, *IEW*, str. 1155.

¹² Up. A. Walde – J. Pokorny, *Ver. W. d. idg. S.*, 644; J. Pokorny, *IEW*, str. 489; H. Frisk, *GEW*, str. 1035; K. Brugmann, *Gr. Gramm.*, str. 50–51; E. Schwyzler, *Gr. Gramm.*, str. 302; М. Будимир – Л. Црепајац, *Из хеленске глотологије*, стр. 44.

$\pi(\pi)$ - za i.e. $(*k'u-: *k'u-)^3$, (cf. πέπαμαι 'stekao sam, posedujem', πᾶμα 'posed', βοῖοτ. τὰ πᾶματα, Γυνό-πᾶστος, Θλό-πᾶστος, sa brojnim izvedenicama u grčkom jeziku, (up. ἐχέ-παμον, πολυ-πάμμων i dr.) te da se cela ova grupa svodi na i.e. arhetip $*k'u a^{13}$; Πιτάνη < od i.e. $*k'u it-u-ana$: st. ind. *žvita*, arisko *Spitama*, Σπιταμένης, st. sl. *svetb*¹⁴; ἵππος < i.e. $*ek'u-o-$: st. ind. *aśva* 'kobila', lat. *equos*, tohar. B. *yakwe*¹⁵; πρῖνος < i.e. $*k'u-sno-$: st. sl. *hrast*¹⁶; πόρπη 'korča', πόρπαξ, -ακος 'ručica, korča' od i.e. $*pork-u$ ¹⁷ upoređi još, Παν-όψια: Κυαν-οψίων i najnovija mišljenja koja u vezu s tim donosi M. Mayrhofer¹⁸.

A s druge strane, kao rezultat palatalizacionog procesa pred janskim vokalima, javljaju se u grčkom dentalni refleksi: θ - za i.e. $*g'u-$ i τ - za i.e. $*k'u-$, (cf. θέλω 'začaravam' od i.e. $*g'huelg-$ ¹⁹; Lit. *žvelgiū* 'gleda'; θήρ < i.e. $*g'hūr-$ ²⁰; Τιτάνη, Τίταρος od i.e. $*k'uit-u-ane$, odn. $*k'u it-Haro-$ i dr.)²¹.

Ali teza da je grčki velarni refleks *k* nastao kao rezultat disimilacionog procesa pred labijalima ili posle njih podjednako za i.e. $*k'u-$ i $*k'u-$, (cf. πέλεκκον < i.e. $*pelek'-u-o-$: st. ind. *parašu* 'sekira'²²;

¹³ J. Pokorny, *IEW*, str. 593; K. Brugmann, *Gr. Gramm*, str. 51 J. B. Hofmann, *EWdG*, str. 254; М. Будимир – Љ. Црепајац, *Из хеленске глтологије*, стр. 40–41.

¹⁴ J. Pokorny, *IEW*, str. 629; V. Pisani, *Crestomazia indoeuropea*, Torino 1942, str. 121; P. Persson, *Beitrage zur indogermanischen Wörtforschung*, I 124ss; М. Будимир – Љ. Црепајац, *Из хеленске глтологије*, стр. 42.

¹⁵ H. Frisk, *GEW*, str. 733; P. Chantraine, *DELG*, str. 467–468; J. Pokorny, *IEW*, str. 301; K. Brugmann, *Gr. Gamm.*, str. 50–51; E. Schwyzler, *Gr. Gramm.*, str. 301; M. Lejeune, *Phonétique*, str. 83, 92; J. B. Hofmann, *EWdG*, str. 125–126; H. Rix, *Hist. Gr. Gramm.*, str. 93.

¹⁶ J. Pokorny, *IEW*, str. 633; H. Frisk, *GEW*, str. 595.

¹⁷ J. B. Hofmann, *EWdG*, str. 280.

¹⁸ M. Mayrhofer, "Indogermanische Wortforschung seit Kriegsende", *Studien zur indogermanischen Grundsprache*, Wien 1952 str. 45; Vidi još K. Brugmann, *Gr. Gramm.*, str. 50.

¹⁹ H. Frisk, *GEW*, str. 658–659; J. Pokorny, *IEW*, str. 493.

²⁰ H. Frisk, *GEW*, str. 671–672; J. Pokorny, *IEW*, str. 463–464; P. Chantraine, *DELG*, str. 435–436.

²¹ J. Pokorny, *IEW*, str. 629; J. B. Hofmann, *EWdG*, str. 113 smatra da ovde ide još i gr. oblik θέρως 'divlja kafa', up. М. Будимир – Љ. Црепајац, *Из хеленске глтологије*, стр. 45.

²² P. Persson, *Beitrage zur indogermanischen Wörtforschung*, I 124ss.; K. Brugmann, *Gr. Gamm.*, str. 215; H. Frisk, *GEW*, str. 497; P. Cantraine, *DELG*, str. 875. U novije vreme Margit Falkner u svojoj studiji "Ist idg. **pelek'us* ein akkadisches Wort?" u *Studien zur indogermanischen Grundsprache*, Wien 1952, str. 26, ozbiljno dovodi pod sumnju indoevropsko poreklo ove reči. Na osnovu akadskog oblika *pilaq-qu* "sekira", drži da se radi o pozajmljenici u grčkom i st. indijskom, (Up. još grčke pozajmljenice iz akadskog, ἄσπερ: od akad. *Ištar*, gr. βοῦς; od sum. *gu-* koje donosi M. Falkner, *op. cit.* str. 26).

καρπός 'koren šake, dlan' od i.e. **kurp*²³: got. *hvairban*, κοπνός 'dim, para' od i.e. **kuHap*²⁴: lat. *vapor*, lit. *kvap̃as*; πόκος za koga se smatra da je u vezu sa lit. *pekus*, jerm. *asr* od i.e. **pek'-uo*²⁵; κάλπη, κάλπος 'sinus, zaliv' od i.e. **ku lp* : apr. *poquelbtom* i dr.)²⁶, ozbiljno dovode pod preispitivanje M. Budimir i Ljiljana Crepačaj²⁷, analizom grčkog oblika λάκκος od i.e. **lak-uo*-, nasuprot, st. sl. vela-ru -k- u *loky*, *lokve*. Na ovaj prelaz i.e. **ku*- u **k*- u inicijalnom položaju upućuju još i ovi grčki oblici: κίσσα, at. κίττα 'krankhaftes Gelüst schwangerer Frauen' od i.e. **kuīt*-ja, čiji se arhetip **kuīt* : st. ind. *kétah*, lit. *kviečiū*, *kviesti*, st. prus. *quoitit* kako neki smatraju izvodi od nultog stepena od i.e. leksema **kuoi*- 'wollen'; κοῖται 'γυναικῶν ἐπιθυμίαι Hes.²⁸ Ali kad je u pitanju grčki oblik κοῖται 'γυναικῶν ἐπιθυμίαι nameće se i jedno sasvim drugo etimološko rešenje. Naime ako se ima u vidu činjenica da se poluvokal *-u+i->*-u i- javlja kao diftong -oi-, (cf. gr. ἐ-οι-κ-ώ-ς < i.e. **ue-ui-k-uo*-, cf. H. Rix, *Hist. Gr. Gramm.*, str. 94.), onda pomenuti grčki oblik κοῖται 'γυναικῶν ἐπιθυμίαι nije ništa drugo do jedno sekundarno obrazovanje na -oi- od i.e- radikala **kuīt*-. Zatim, gr. κομφός 'nakićen, krasan' od i.e. **k'umonq*-'s-o-s: lit. *švankus*²⁹, odnosno, gr. κοάξ od i.e. **kuak*³⁰-, za razliku od intervokalnog u kome se kao što smo videli javljaju grčke geminate -κκ- za i.e. **k'u*-, **ku*-, (cf. ἱκκος < **ek'uo*-, γλυνκόν < i.e. **dlk-uo*- i dr.)³¹.

Ovako stanje o položaju pomenutih i.e. skupina /*g'u*-, **gu*-, **g'hū*-, **ghū*-, **k'u*-, **ku*-/ preovladavalo je u nauci o grčkom jeziku pa i šire sve do skora, do pojave mikenskog grčkog dijalekta pozna-

²³ J. Pokorny, *IEW*, str. 630; H. Frisk, *GEW*, str. 793; P. Chantraine, *DELG*, str. 500–501; J. B. Hofmann, *EWdG*, str. 134, drži da grčki oblik καρπός potiče od i.e. leksema **ku'rp*- što će se kasnije ovo njegovo shvatanje zbog različitih refleksa palatalnih i velarnih guturala u mik. grčkom pokazati nepouzdanim, iako na to upućuje skr. *šurpam*- sa *š* < i.e. **k*.

²⁴ P. Persson, *Beirrage zur indogermanischen Wörforschung*, I 124ss.; H. Frisk, *GEW*, str. 781; P. Chantraine, *DELG*, str. 494–495; K. Brugmann, *Gr. Gamm.*, str. 51.

²⁵ H. Frisk, *GEW*, str. 905; P. Chantraine, *DELG*, str. 559; J. B. Hofmann, *EWdG*, str. 258.

²⁶ J. Pokorny, *IEW*, str. 631; H. Frisk, *GEW*, str. 767; J. B. Hofmann, *EWdG* str. 130.

²⁷ М. Будимир – Љ. Црепајац, *Из хеленске глотиологије*, str. 47; vidi još, H. Frisk, *GEW*, str. 639; J. Pokorny, *IEW*, str. 1158; P. Chantraine, *DELG*, str. 965. 47.

²⁸ Up. H. Frisk, *GEW*, str. 859; P. Chantraine, *DELG*, str. 535; J. B. Hofmann, *EWdG*, str. 145; М. Будимир – Љ. Црепајац, *Из хеленске глотиологије*, str. 48.

²⁹ J. B. Hofmann, *EWdG*, str. 173; Walde-Pokorny, str., 471.

³⁰ J. B. Hofmann, *EWdG*, str. 150; J. Pokorny, *IEW*, str. 627; Walde-Pokorny, *op. cit.* str. 468; Up. jos κόκκου : κόκκυξ: Κοκύγιον; kod H. Frisk, *GEW*, str. 896; καθαρός: καθαρός i dr.

³¹ J. Pokorny, *IEW*, str. 222; K. Brugmann, *Gr. Gamm.*, str. 66.

tog sa natpisa pisanih mikenskim slogovim linearnim B pismom³². Ako se ima u vidu činjenica da je mikenski grčki sasvim jasno razlikovao sva tri reda guturala: palatale, velare i labiovelare, pokazaće se da gore pomenuta shvatanja o jednačenju palatalnih i velarnih skupina $/*g'u_{\text{pal}} - i *g'u_{\text{vel}};$ $*g'h'u_{\text{pal}} - i *gh'u_{\text{vel}};$ $*k'u_{\text{pal}} - i *k'u_{\text{vel}}/$ mogu imati smisla samo donekle za grupu zvučnih guturala + u , $/*g'u_{\text{pal}} - i *g'u_{\text{vel}}/$.

A da je teza o jednačenju zvučnih guturala + u , $/*g'u_{\text{pal}} - i *g'u_{\text{vel}}/$ starija od mikenske tradicije M. Lejeune³³ i V. Georgiev³⁴ zaključuju na osnovu njihovih refleksa koji su u mikenskom grčkom dijalektu, po svojoj ortografiji bili identični sa mikenskim labiovelarnim redom $qV-$ ($= *q^uV-$), ($V=a, e, i, o$). Istini za volju, za položaj i.e. grupe $*g'u_{\text{pal}}$, V. Georgiev³⁵ smatra, da se i tu mogu naći primeri kad je u pitanju mikenski grčki. Na to, po njegovom mišljenju upućuje mikenski oblik *pe-ra₃-qo* /*Perr-aiq^uoil*: gr. Περρ-αιβοί za koga drži da je jedno obrazovanje od i.e. $*peri-aig-u_{\text{pal}}$, (up. κατ-αιγίζω 'dole juriti').

Iako, M. Lejeune³⁶ i V. Georgiev³⁷ pa i drugi mikenolozi, smatraju da u mikenskom grčkom, nema razlike u pogledu načina predavanja i.e. skupina $/*g'u_{\text{pal}} - i *g'u_{\text{vel}}/$, tumačeći da je to jednačenje rezultat "preventivne disimilacije" ili zakona "unifikacije razdvojenih korena". Ovako postavljene njihove hipoteze M. Budimir i Ljiljana Crepajac³⁸, u svojim etimološkim istraživanjima produbljuju i novim saznanjima. Na osnovu Hesihijeve glose ἄβα· τρόχος, smatraju da je labijalni refleks -β- u ἄβα rezultat od i.e. skupine $-*g'u_{\text{pal}}$ te da isti stoji u neposrednu vezu sa grčkim oblicima ἄγω i ἄξων, dok drugi njihov primer, tiče se etimologije gr. reči ὄλβος 'blago' za koju drže da je obrazovana od prefiksalnog vokala ὀ-, a u drugom delu -λβο- pretpostavljaju da se radi o nultom stepenu $-*lg'u_{\text{pal}} o-$ od i.e. radikala $*leg'-$ 'sakupljati, sabirati'.

³² M. Ventris – J. Chadwick, *Documents in Mycenaean Greek*, Cambridge 1973, (drugo izdanje), str. 81 s. (= M. Ventris – J. Chadwick, *Documents*²); M. Lejeune, *Phonétique* str. 83; J. Chadwick – L. Baumbach, "The Mycenaean Greek Vocabulary, *Glotta* 41 (= J. Chadwick – L. Baumbach, *Myc. Gr. Vocabulary*); E. Vilborg, *A Tentative Grammar of Mycenaean Greek*, Goteborg 1960, str. 42ss.; L. R. Palmer, *The Interpretation of Mycenaean Texts*, Oxford 1963 str. 41. (= L. R. Palmer *Interpretation*).

³³ M. Lejeune, *Phonétique*, str. 81-83.

³⁴ V. Georgiev, "La valeur phonétique de quelques signes du syllabaire créto-mycénien B", *Etudes Mycéniennes*, 1956, str. 51s. in V. Georgiev, *Introduction* str. 52ss.

³⁵ V. Georgiev, *Introduction* str. 157. M. Будимир – Љиљана Црепајац, *Из хеленске глотовологије*, стр. 47.

³⁶ M. Lejeune, *Phonétique*, str. 84.

³⁷ V. Georgiev, *Introduction* str. 157.

³⁸ M. Будимир – Љиљана Црепајац, *Из хеленске глотовологије*, str. 43, 59.

Medjutim, i pored svega gore navedenoga, posmatrano sa fonet-ske strane, ostaje nejasno, zašto se u grčkom javljaju odredjena od-stupanja kad su u pitanju refleksi i.e. skupina */*g'ʰ- i *gʰ-/*. Naime, pored već pomenutog labijalnog refleksa β- za i.e. **gʰ-*, u grčkom jeziku, suočeni smo i sa činjenicom da se ova grupa ponaša kao fone-ma ζ- < i.e. **gʰ-*, (up. πεφύζοτες part. perf. kod Homera), nasuprot, atičkom πεφευγότες. H. Rix³⁹ smatra da grčka fonema -ζ- u πεφύζο-τες potiče od i.e. */*g'ʰ-*, to jest, od i.e. **bhe-bhug-ʰo-tes* > **peph-ugʰotes* > gr. πεφύζοτες, odbacujući tako tezu da se radi o grčkom obliku na **φύζω* < i.e. **bhug-jō*. Na moguć položaj i.e. grupe **g'ʰʷ-* > **g'ʰ-* > **g'ʰj-* > mik. z-(= **k'j-*), ukazali smo i mi analizom miken-skog ličog imena *ze-ro* /*G'(h)jēr-ōn*/: gr. Ζήρ-ων⁴⁰, (up. Ζήρ-υνθος), nasuprot, mikenskom *qe-ro* /*Q^ʰēr-ōn*/: gr. Θήρ-ων, tumačeći to fo-nološkom opozicijom⁴¹. Drugim rečima, suprotnost ζ- < **gj-* < i.e. **gʰ-*, i **g'ʰʷ-* u πεφύζοτες i Ζήρ-ε/υνθος, odn., -γ- od i.e. < **gʰ* u πεφευγότες, nasuprot, mikenskom z-(= **k'j*) u *ze-ro* /**G'(h)jērōn*/: gr. Ζήρ-ων i *q-*(= **q^ʰ-*) u *qe-ro* /*Q^ʰērōn*/: gr. Θήρων, pokazuju ja-sno da -γ- i -ζ- kod i.e. **gʰ* i **g'ʰʷ* još nisu izgubili svoj guturalni karakter kada se zbog gubitka neke od nestabilnih komponenti, pala-talne ili labijalne, vršilo uprošćivanje od i.e. **gʰ-* i **g'ʰʷ-* u foneme z- i g-. O nestabilnom položaju poluvokala ʰ u međusonantnom položaj-u sa tendencijom prelaza u *y (= gr. ι) u mikenskom i grčkom skrenuo je pažnju, još davno, naš uvaženi prof. M. D. Petruševski⁴² analizom mikenskog oblika *e-re-u-ti-ja* /*Eleuthial*/: gr. Ἐλεύθια < Ἐ-λεύθια. O palatalizaciji poluvokala -ʰ- iza palatala **k'-* sa tendencijom prelaza u -y- (= -j-), svedoči jerm. oblik *eš* 'magarac', čije se -š sma-tra da potiče od */*cy-* < */*cʰ-* < i.e. */*k'ʰ-*⁴³ i stoji neposredno u vezu sa i.e. **ek'ʰo-* 'konj'. Prema tome, kad je u pitanju grčki oblik κατ-αιγίζω, za koga V. Georgiev smatra da se javlja još u obliku

³⁹ H. Rix, *Hist. Gr. Gramm.*, str. 221, 235.

⁴⁰ F. Preisigke, *Namenbuch*, str. 118. Up. jos gr. Θήρ-ων : Ζήρ-ων, odn., Θήρ-ιππος : Ζήρ-ιππος kod K. Brugmanna, *Gr. Gramm.*, str. 124. O gubitku poluvo-kala -u- gr. -u- iza foneme ζ-, vidi kod E. P. Hamp, *CP* (1953), str. 243, u kome kiparski oblik ζᾱν smatra da je od **ζFaon*. Vidi, M. M. Todorovic, *Myc. ze-ro* = gr. Ζήρ-ων, *ŽA* 40, str. 52.

⁴¹ O refleksu i.e. grupe **gʰ-* u grčkom jeziku up. K. Brugmann, *Gr. Gramm.*, str. 51, odn., 124; E. Schwyzler, *G. Gramm.*, str. 301s.; M. Lejeune, *Phonétique*, str. 83; Dok o različitim refleksima i.e. palatala + ʰ, */*k'ʰ-/* u grupi *centumskih* jezika, up. lat. c < (i.e. **k'ʰ-*) u *canis*, nasuprot, *qu* u *equus*. Zatim, lat. c (< i.e. **kʰ-*) u *caseus* < i.e. **kʰ as-*: st. sl. *kvas*, *kisiti*, ili lat. v- (< i.e. **kʰ-*) u *vapor*. Vidi, Ljiljana Crepajac, "Indoeuropäische Gutturale im Griechischen und Mykenischen zeugnisse", *Tractata Mycenaea*, str. 88.

⁴² M. D. Petruševski, "La désinence -ου du locatif-datif pluriel et le "syncrétisme" des cas en grec", *Mélanges Hélieniques offerts à Georges Daux*, str. 311s.

⁴³ Ch. de Lambecterie, "Armenica I-VII, Etudes lexicales", *BSL*, LXXIII (1978), str. 243-285. O palatalizaciji i.e. skupina **k'ʰ-*; **g'ʰʷ-* vidi kod V. Georgieva, *Introduction*, str. 55-56.

-αιβο-, kod Περγ-αιβοί, a posmatrano sa stanovišta gore navedenih fonoloških opozicija *g_u- > *g- i *g_u- > z-, kao jedna od mogućnosti nameće se sledeće rešenje.

Naime, ako se ima u vidu činjenica, da su različiti stupnji predavanja poluvokala -u- u medjusegmentnom položaju odraz, njihovih različitih istoriskih refleksa u grčkom jeziku i to: jednog ranog kada poluvokal -u- još nije bio palatalizovan i drugog ili poznijeg kada je pomenuti poluvokal -u- pod uticajem palatala već bio dostigao stupanj na -y-, (= gr. -ι-), (cf. Σιβρος od *Sūbros od i.e. *k'u bh-ro- 'sijati, svetliti, biti beo'; mik. *Su-ki-ri-ta* /*Sukrital*: gr. Σύβριτα, no i Σιβρίται, vidi V. Georgiev, *Introduction*, str. 206, 219)⁴⁴, kao i poznata slovenska alternacija *k_u- : *ki-, (cf. st. sl. *kvas* : *kisiti*), odnosno pomenuta alternacija -u- : -i- u grčkom jeziku, (cf. Ἐλεύθυα: Ἐλεύθια), onda se u obliku -αιγι- kod κατ-αιγι-ζω, na osnovu pomenutih svedočanstava može dopustiti, da -αιγι- potiče od *-aig_u-.

Ali, kad su u pitanju mikenski refleksi palatalnih guturala +u, /g'h_u- i *k'u_u-, nasuprot, velarnim +u, /g_hu- i *k_u-/ pomenuti kriterijum o njihovoj jednakosti sa stanovišta grčke pripadnosti *cenumskoj* jezičkoj zajednici, nikako se ne da primeniti. Sve što se iz analize mikenskog jezičkog materijala može zaključiti, svodi se na to, da su mikenski refleksi palatalnih guturala po svojoj prirodi ostali odvojeni od skupine velarnih.

Na taj zaključak upućuje mikenska transkripcija q- za i.e. *g'h_u- i *k'u_u-, (cf. *qe-ra-jo* /*Q^uhēraios* ili *Qhuēraios*/: gr. Θηραῖος; *qe-ri* /*Q^uhēris* ili *Qhuēris*/: gr. Θῆρις; *qe-ri-jo* /*Q^uhēriōn* ili *Qhuēriōn*/: gr. Θηριών; *qe-ra-si-ja* /*Q^uhērasiai* ili *Qhuērasiai*/: gr. Θηρασῖαι, (cf. πότνια θήρων). Svi navedeni oblici svode se na i.e. leksem *g'h_uēr-⁴⁵; zatim, *i-qo* /*i^hiq^uos*/: gr. ἱππος, *i-qi-ja* /*i^hIq^uias*/: gr. ἱππίας, *i-qa-ro* /*i^hIq^ualos*/: gr. Ἱππαλος i dr. od i.e. *ek'u o-⁴⁶. Jedino se za i.e. skupinu *-k'u- u i.e. *ek'u o-, smatra da se javlja u labijalnoj geminaciji -pp- ako stoji ispred labiovelara *g^h- > mik. q-, što se pripisuje uticaju disimilacionog procesa (up. *i-po-po-qo-i* / *i^hippo-phorq^hoi^his* / (dat. pl.): gr. ἱπο-φόρβος od i.e. *ek'u_o-bhorg^ho-)⁴⁷. Po mišljenju,

⁴⁴ Up. E. Schwyzer, *Gr. Gramm.*, str. 258 za gr. ἱπνός < ἡπνός < i.e. *uk^u nos. Vidi jos Κυνδευός: Κυνδευός i dr.

⁴⁵ M. Ventris – J. Chadwick, *Documents*², str. 81s., 576; J. Chadwick – L. Baumbach, *Myc. Gr. Vocabulary*, str. 202.

⁴⁶ M. Ventris – J. Chadwick, *Documents*², str. 548; J. Chadwick – L. Baumbach, *Myc. Gr. Vocabulary*, str. 205; E. Viborg, *op. cit.*, str. 42, 53, 1147; M. Lejeune, *Phonétique*, str. 83-84.

⁴⁷ M. Ventris – J. Chadwick, *Documents*², str. 399-548; J. Chadwick – L. Baumbach, *Myc. Gr. Vocabulary*, str. 206. L. R. Palmer, *Gr. Gramm.*, str. 41, drži da se u mikenskom grčkom kod oblika *i-po-po-qo-ilhippo-phorg^uoihis*/: gr. ἱπο-φόρβος zapravo radi o regresivnoj disimilaciji – *kw-gw > -pp-g"- ili pak o regresivnoj asimilaciji *kw-ph > -pp-ph.

L. R. Palmera⁴⁸, i.e. skupina **k'ʰu-* od i.e. radikala **ek'ʰu o-* u mikenskom grčkom javlja se u vidu jednog monofonematskog kompleksa **k'ʰuV-* > *-ko-wo-* ili *-ku-wo-*, (cf. *e-pi i-ku-wo-i-pi lepi-^hikuoi-phil*: gr. *ἐπι-ιπποι-φι (instr. dual.)); i.e. radikal **k'ʰu a-* 'posedovati, imati' kako smatra J. Chadwick⁴⁹ sačuvan je u mikenskoj tituli *mo-ro-qa /moiro-qq^has/*: gr. *μοιρο-ππας⁵⁰. Od ovog i.e. radikala **k'ʰu a-* 'posedovati, imati, ono što je stečeno', prof. M. D. Petruševski⁵¹, smatra da je izveden mikenski toponim *qa-mo /Q^hamos ili Q^hamon/*: gr. Πᾶνον sa etnikonima *qa-mi-jo /Q^hamios/*: gr. Πάμιος, *qa-mi-ja /Q^hamias/*: gr. Παμίας. Dok V. Georgiev⁵² drži da je ovaj i.e. radikal **k'ʰu a-*, sačuvan u mikenskim ličnim imenima: *qa-daro*: gr. Πάν-δα-ρος, *qa-da-so*: gr. *Πάν-δαισος, *qa-di-ja*: gr. *Παν-δίας, *qa-ni-ko*: gr. Πάν-νικος, *qa-sa-ko*: gr. Πασ-άκων, *qa-si-da-ro*: gr. *Πασί-δα-ρος, *qa-ti-ja*: gr. Παντίας, *u-qa-mo*: gr. *Εὐ-πάμων, *qa-sa-re-o*: (gen. sing.): od gr. *Πασ-αρης. L. R. Palmer⁵³ smatra da je ovaj i.e. radikal **k'ʰu a-* proširen sufiksom *-ana* sačuvan u mik. obliku *e-qa-na len-kyanal*: gr. *ενκυανα.

Zatim od i.e. radikala **k'ʰu it-Haro-*, odnosno, **k'ʰu it-ako-* 'sijati, svetliti, biti beo'⁵⁴ u mikenskom grčkom dokumentovana su lična imena: *qi-ta-ro/Q^hitaros/*: *Πίταρος: gr. Τίταρος⁵⁵, odn. sa volalskim prevojem *ε/ι* u *qe-ta-ko /Q^helitakos/*: *Πε/ιταρός: gr. Τιταρός. Ali zato, kad je u pitanju grčka reč σίτος 'žito, pšenica' za koju još nema-mo pouzdane etimologije, pokušaj etimološkog rešenja kojeg predlažu

⁴⁸ L. R. Palmer, *Interpretation*, str. 43s., 422.

⁴⁹ M. Ventris – J. Chadwick, *Documents*², str. 562; J. Chadwick – L. Baumbach, *Myc. Gr. Vocabulary*, str. 234.

⁵⁰ M. Ventris – J. Chadwick, *Documents*², str. 562; J. Chadwick – L. Baumbach, *Myc. Gr. Vocabulary*, str. 234.

⁵¹ M. D. Petruševski, *Qa-mo (Qa-mi-jo, -ja)*, ŽA XVIII (1968), str. 112; O prevoju *m>n* u gr. Πᾶνον, prof. M. D. Petruševski upućuje na gr. Πάμιος; Πάνισος i dr.; Up. V. Georgiev, *Introduction*, str. 92, 182, 188.

⁵² V. Georgiev, "La valeur phonétique de quelques signes du syllabaire créto-mycénien B", *Etudes Mycéniennes*, 1956, str. 51s.; Ali F. Bader, "De "protéger" à "razzier" au néolithique indo-européen: phraséologie, étymologies, civilization, BSL LXXIII (1978), str. 103–219, pravi savim jasnu razliku između i.e. radikala **pa- < *peHa-* 'čuvati' i i.e. **kwa-* to jest, **k'ʰu a-* 'posedovati'. Tako na primer, F. Bader, smatra da su mnoga lična imena u poznom grčkom na Πασί-, Παν-, rezultat homonimije ova dva različita i.e. radikala. O. Landau, *MGPn*, s.v. *qa-da-ro; qa-da-so; qa-di-ja; qa-ni-ko; qa-sa-ko* etc.

⁵³ L. R. Palmer *Interpretation*, str. 417.;

⁵⁴ J. Pokorny, *IEW*, str. 629; Ljiljana Crepajac, "Indoeuropäische Gutturale im Griechischen und Mycenischen Zeugnissen", *Tractata Mycenaea*, str. 85–90.

⁵⁵ M. Ventris – J. Chadwick, *Documents*², str. 533, 577, 582; V. Georgiev, *Introduction* str. 161. O. Landau, *MGPn*, str. 117; J. Pokorny, *IEW*, str. 629.

M. Budimir i Ljiljana Crepajac⁵⁶ svakako zaslučuje pažnju. Oni polaze od jedne hipoteze da je σῆτος zapravo, jedno obrazovanje na s-mobile od i.e. *s- k'uitos. Ali ovako postavljena njihova teza nailazi na poteškoće kad je u pitanju mikenski grčki. Umesto očekivanog mikenskog oblika *(s)q^hi-to- pomenuta reč javlja se u mikenskom grčkom u obliku si-to /sitos/: gr. σῆτος, vidi još si-to-po-ti-ni-ja /sitōn-potniai/ ili Sītōi-potniai/ od σῆτος i πότνια, zatim a-si-to-po-qo la-sito-poq^hos/: gr. σῆτος i πέσσω; a-to-po-qo /arto-poq^hos/: gr. ἄρτοκόπος 'pekar' < *arto-pok^hos: ἄρτος i πέσσω⁵⁷, što se svakako, mora prepisati njenom predgrčkom poreklu.

Nasuprot mikenskoj transkripciji k- za i.e. *ghu- i *ku-, (cf. te-tu-ko-wo-a /tetukhwo-hal/: gr. *τετυχώς (nom. pl. sr. roda part. perf.) od i.e. *dheug-uo⁵⁸-, ka-pi-ni-ja /kapnias/: gr. καπνίας, up. καπνός od i.e. *ku Hap⁵⁹-, ka-pa-ri-jo /Karpaliōn/: Καρπαλίων od i.e. *kūrp⁶⁰-. Od ovog i.e. leksema *ku rp-, Ljiljana Crepajac⁶¹ smatra da su mogla biti izvedena još i ova mikenska lična imena: ko-pi /Kolpis/: gr. *Κολπις, ko-pi-na /Kopripinal/: gr. *Κολπινα, iako se tu za ko-pi i ko-pi-na nahode i druga rešenja⁶².

Da li od i.e. radikala *dlkuo- 'sladak' za koga J. Chadwick⁶³ drži da se u mikenskom grčkom javlja u obliku de-re-u-ko /dleukos/: gr. δλεῦκος: γλεῦκος, možemo računati da silabogram -ko- potiče od -*ku o-, to jest, da je mik. de-re-u-ko /dleukos/: gr. δλεῦκος: γλεῦκος od i.e. *dleuk-uo-. Dakako to je jedna od mogućnosti koja se sama po sebi nameće, (up. -Ceuk-uo- u -φευγο- < i.e. -*pheug-uo- kod πε-φευγότες, nasuprot, -Cleuk-uo- u δλεῦκος/γλεῦκος), tim pre, ako se zna da su u grčkom sačuvani oblici sa geminatama na -kk- < -*ku-, (cf. γλῦκκα • γλύκκυτης i γλυκκόν • γλύκυ Hes., odnosno, sa proširenjem na -ui- kao u lat. dulkis od i.e. *dlk-ui-s)⁶⁴.

⁵⁶ M. Будимир – Л. Црапејач, *Из хеленске глотологије*, str. 42, i tamo navedenu literaturu o problemu etimološkog rešenja reči σῆτος.

⁵⁷ M. Ventris – J. Chadwick, *Documents*², str. 533, 576, 582; M. Lejeune, *Mémoires de philologie mycénienne*, I Paris, 1958, str. 286–317; in "La phonologie l'exemple des labiovelaires", *SMEA*, XX, Roma 1979, str. 53–68.

⁵⁸ M. Ventris – J. Chadwick, *Documents*², str. 585; P. Chantrine, *DELG*, str. 1111.

⁵⁹ J. Pokorny, *IEW*, str. 596; M. Ventris – J. Chadwick, *Documents*², str. 504.

⁶⁰ J. Pokorny, *IEW*, str. 631; M. Ventris – J. Chadwick, *Documents*², str. 504, 550.

⁶¹ Ljiljana Crepajac, "Indoeuropäische Gutturale im Griechischen und Mycenischen Zeugnissen", *Tractata Mycenaea*, str. 85–90.

⁶² M. D. Petruševski, *ko-pi-na*, *ŽA XI* (1962), str. 318.

⁶³ M. Ventris – J. Chadwick, *Documents*², str. 539.

⁶⁴ A. Walde – J. Pokorny, *Ver. W. d. idg. S.*, str. 816, vidi još, K. Brugmann, *Gr. Gramm.*, str. 215.

Ako se hoće dokazati da su refleksi i.e. $/*g'h\bar{u}-$ i $*k'u-/$ samo na izgled identični sa labiovelarnim redom $/*g^h\bar{u}, *g^h\bar{u}, *k^h\bar{u}/ > mik. q-(= *k^h\bar{u})$, (cf. *qo-u-qo-ro-lq^hou-q^holoil*: gr. βου-κολοί od i.e. $*g^h\bar{u}ou-k^h\bar{u}olo-$; *qo-u-qo-ta lq^hou-q^hotail*: gr. βου-βώτας od i.e. $*g^h\bar{u}ou-g^h\bar{u}ota-$; *ke-ni-qe-te-welkher-niq^htewei* (dat. sing.): gr. $*\chi\epsilon\rho\text{-}\nu\iota\pi\tau\eta\varsigma$: gr. $\chi\epsilon\rho\text{-}\nu\iota\pi\tau\omicron\mu\alpha\iota$ od i.e. $*nig^h\bar{u}-$; *da-i-qo-ta lDai-q^hontas*: gr. Δηι-φόντης, -φοντης od i.e. $*g^h\bar{u}onta-$; *a-qi-ti-ta lAq^hthitas*: gr. ἄ-φθιτος od i.e. $*\eta\text{-}g^h\bar{u}p-$; *qe-te-se-u lq^htheseus*: gr. φθεις-/φθισ- od i.e. $*g^h\bar{u}pis-$ + $\eta\nu\omega\rho$; *qe-to-ro-po-pi lq^hetoro-popphil* (instr. pl.) od $*k^h\bar{u}etoro-podphi$: gr. τετρο-πόδ-φι: τετρατραπουσι od i.e. $*k^h\bar{u}tr-$; *qe-ro-me-no lq^helomenos*: gr. πέλωμαι od i.e. $*k^h\bar{u}el-$; *to-ro-qe-jo-me-no ltroq^heiomenos*: gr. $*\tau\rho\omicron\text{-}\pi\epsilon\iota\omicron\mu\epsilon\nu\omicron\varsigma$, up, *to-ro-qo-ltroq^honl*: gr. τρόπος od i.e. $*trok^h\bar{u}o-$; *ai-ti-jo-qo lAithioq^hsl*: gr. Αἰθιών, zatim, *po-ki-ro-qo lPoikiloq^hsl*: gr. Που-κίλωψ, -ωψ od i.e. $*e/ok^h\bar{u}sl$ i dr.)⁶⁵, onda se mora zaključiti da je ovakvo stanje u mikenskom grčkom, svakako, posledica iz predmikenenske epohe.

Drugim rečima, ako je još u predistoriskom razvitku grčkoga jezika bila uspostavljena takva distinkcija između palatalnih $/*g'h\bar{u}-$, $*k'u-/$ i velarnih $/*gh\bar{u}, *ku-/$ skupina, nasuprot labiovelarnom redu onda se mora zaključiti: da je kod velarnih skupina $/*gh\bar{u}-$, $*ku-/$ zbog ranog gubitka poluvokala $-u-$ u medjusunantnom položaju došlo do transformacije pomenute grupe u čist velarni red $/*kh-$, $*k-/$, očuvan, u mikenskom grčkom u velarnom silabogramu $k-(/*kh, *k-)$, (cf. *te-tu-ko-wo-haltetukhwohal*: gr. $*\tau\epsilon\tau\upsilon\chi\omega\varsigma$ od i.e. $*dheugh\text{-}u\bar{o}-$; *ka-pi-ni-ja lkapnias*: gr. καπνίας: καπνός od i.e. $*k\bar{u}Hap-$; *ka-pa-ri-jo lKarpaliōnl*: gr. Καρπαλίων od i.e. $*k\bar{u}rp-$ i dr.). Ali to isto tako pokazuje da velarni gutural + u , kod i.e. skupina $/*gh\bar{u}, *ku/$ zbog pomenutog gubitka poluvokala u nikako nisu mogli biti asibilirani u labiovelarni red $/*g^h\bar{u}, *k^h\bar{u}/$ kao poslednju etapu u svom istoriskom razvoju, a što bi se dalo očekivati, po nekim teorijama s obzirom na grčku pripadnost centumskoj jezičkoj zajednici⁶⁶. Sve to ukazuje da teza o razvitku i.e. skupine, $*k'u-$ u grčkom jeziku kao pripadnik centumske grupe još nije išla preko posrednog stupnja $*k\bar{u}$ ka labiovelarnom redu $*k^h\bar{u}$, odnosno, da razvitak i.e. $*k'u > *k\bar{u} > *k^h\bar{u}$ kad je u pitanju mikenski grčki je prosto jedna nemogućnost. Pre svega zbog toga, što se i.e. skupina $*k\bar{u}-$ na onsovu mikenskih svedočanstava već u to mikensko doba javlja u vidu čistog velara $k-$. Zatim, kad bi gore

⁶⁵ M. Ventris – J. Chadwick, *Documents*², str. 81, 537, 576, 587; M. Lejeune, *Mémoires de philologie Mycénienne*, I Paris, 1958, str. 286–317; in "La phonologie l'exemple des labiovelares", *SMEA*, XX, Roma 1979, str. 53–68. O identifikaciji mik. oblika *a-qi-ti-ta lAq^hthitas*: Ἀφθίτας kao jednom skraćenom obliku od $*Aq^h\bar{u}thitas klewes$ vidi kod E. Risch, "Die mykenischen Personennamen auf -e", *Tractata Mycenaea*, str. 296; M. M. Todorović, "Индоевропските лабиовелари во микенскиот грчки", *ŽA* 34, str. 73–78.

⁶⁶ J. Kurylowicz, *L'Apophonie*, str. 358s.

navedena teza i bila, tačna valjalo bi pretpostaviti da su na primer, u mikenskom grčkom, postojala naporedo dva $*k\bar{u}$ - različitog porekla a istog izgovora. Jedno staro i.e. $*k\bar{u}$ - i drugo novo ili sekundarno $*k\bar{u} < \text{i.e. } *k'\bar{u}$. Dakako, to može imati smisla samo pod uslovom kad bi i njihovi refleksi u mikenskom grčkom bili identični. Ali kako to nije tako, ostaje nejasno zašto se to staro i.e. $*k\bar{u}$ -, već u miken-sknoj epohi javlja kao čisti velar k -, (cf. *ka-pi-ni-ja* /*kapnias*/: gr. *καπ-νίας* od i.e. $*k\bar{u}$ *Hap*-; *ka-pa-ri-jo* /*Karpaliōn*/: gr. *Καρπαλλίων* od i.e. $*k\bar{u}$ *kurp*- i dr.), dok je novo ili sekundarno $*k\bar{u} < \text{i.e. } *k'\bar{u}$ koje je paralelno postojalo sa starim i.e. $*k\bar{u}$, u svom pomeranju zaostalo, sačekalo da se izvrši pomenuti prelaz starog i.e. $*k\bar{u} > k$ - i tek nakon toga prešlo u labiovelarni red $*k^h$. Sve to pokazuje na osnovu miken-skih svedočanstava da su pomenute i.e. skupine $*g'\bar{u}$ -, $*g'h\bar{u}$ -, $*k'\bar{u}$ - naporedo postojale sa labiovelarnim redom, odnosno, da se labiovel-rani red na osnovu mikenskih svedočanstava nikako ne može sama-trati sekundarnom grčkom inovacijom. Prema tome, može se zaklju-čiti da grčki jezik nije *ad hoc* postao članom *centumske* grupe jezika već da je taj proces išao jednim sukcesivnim putem u njegovom za-sebnom razvitku.

Na tu posebnost ukazuje još i mikenska palatalna z - serija silabo-grama za koju mikenolozi L. R. Palmer⁶⁷, M. D. Petruševski⁶⁸, E. Risch⁶⁹ i drugi drže da je sačuvala tragove okluzivnog karaktera pra-jezičkih palatala.

U prilog palatalne teorije po našem mišljenju moglo bi se prid-o-dati još i mikenski oblik *ai-zo-wo* iz Pilske Cn (485.5) serije⁷⁰, za koga držimo da pretstavlja jednu izvedenicu od grčkih oblika *αἴξ*, *αἴγος* 'koza' i *οἶσος* 'goniti, tjerati, brzo se kretati'.

⁶⁷ L. R. Palmer, *Interpretation* str. 37.

⁶⁸ M. D. Petruševski, "Discussion mycénologiques", ŽA XII, str. 293–312; "Wa-naso-i et le probleme de la palatalization en grec mycénien", *Acta Mycénæa*, Salamanca 1972, str. 131 ssq; "Révision de la transliteration des syllabogrames *17(za), *74(ze), *21(zo) et *79(zu)", *Colloquium Mycenaeanum*, Chamont sur Neuchâtel, 1975, str. 259–265, u kojoj je prof. M. D. Petruševski ponudio sasvim novu transliteraciju kad su u pitanju mikenski palatalni guturali, i to z - serija: *za*, *ze*, *zo*, *zu*? a) čisti palatali: *ja*, *je*, *jo*, *ju* i b) palatalni velari: *kja*, *kje*, *kjo*, *kju*? i tamo navedenu literaturu. Skupina mikenskih palatalnih guturala zastupljena je u tzv. mikenskoj z - seriji silabo-grama, (up. mik. *ai-za* /*aigja*/: gr. *αἴγία*; ili $*a\bar{z}a$ *ka-za* /*k'alkja*/: gr. *χαλκία*; *me-zo* /*megios*/: gr. *μέζως*, *su-za* /*sukja*/: gr. *σὺκία* i dr.

⁶⁹ E. Risch, "Les consonnes palatalisées dans le grec du Ile millénaire et dans les premiers siècles du Ier millénaire." *Colloquium Mycenaeanum*, Chamont sur Neu-châtel, 1975, str. 267–277.

⁷⁰ Kao što se smatra, mikenskim C- i D- serijama označene su domaće životinje: koze, ovace, veprovi i dr.; M. Ventrsi – J. Chadwick, *Documents*², str. 195ss.; J. – P. Olivier – L. Godart – C. Seydel – C. Sourvinou, *Index generaux du Lineaire B*, Roma 1973, str. 38.

Zapravo, smatramo da se u mikenskom obliku *ai-zo-wo/* radi o jednom starom adjektivskom obrazovanju, poput grčkih izvedenica: βοο-σός 'μάστιξ καὶ βούτης Hes., βο-σός 'κέντρα φέροντες; λαο-σός 'koji goni narod (vojsku)'. Ovde po F. Bechtelu⁷¹, pripadaju još i Hesihijeve glose μηλο-σός 'ὄδός, δι' ἧς πρόβατα ἐλαύνεται 'Ρόδιοι; zatim, vidi još, ἰν ταῖ βοουσί, ταῖ ἐπὶ Παδόφρσσαν; i dr. Oblik βο-σ(σ)ός, po F. Bechtelu⁷² je dobijen od βο- < i.e. *g^hou- i -σ(σ)ός < *kjos < i.e. *kjo-; vidi još ἐσσημένον 'τεθορυβημένον ὀρημένον; σεύω; σώνη' ἔξορμη; ἐπί-σσωτρον, odnosno, sa prevojem na -ευ-/-υ-, σύθι • ἔλθε, ἐπί-σσωτος i dr.⁷³

Na prisustvo grčkih oblika σση, -σσω- u mikenskom grčkom, prvi je skrenuo pažnju naš uvaženi prof. Mihail D. Petruševski⁷⁴, analizom mikenskih oblika iz Knoske (X 984) serije: *zo-walkjowal* = gr. σση (cf. Σόη) i *e-pi-zo-ta /epi-kjotal*: gr. *ἐπι-σσωτα = gr. ἐπί-σσωτρον. Pri tom, u navedenim mikenskim oblicima iz Knosa *zo-wa /kjowal*: gr. σση i *e-pi-zo-ta /epi-kjotal*: gr. *ἐπι-σσωτα, prof. M. D. Petruševski ukazao je da se radi na prisustvu i.e. radikala *kjeu-/*kjo-/*kju- 'brzo se kretati, goniti, terati'⁷⁵. To je jedno, i drugo, ali ne od manje važnosti je ono saznanje do kojeg su došli L. R. Palmer, M. D. Petruševski, E. Rich, a to je, da se u mikenskoj z- seriji silabograma kriju tzv. mikenski palatalni fonemi /kj=k'/, to jest, mik. zV-=(kjV-), (V=a, e, o)⁷⁶.

S obzirom na činjenicu da je u mikenskom grčkom dokumentovan grčki oblik αἷξ, αἷγός, u oblicima: *ai-ki-pa-ta /aigi-patas*: gr. *αἷγι-πάτας 'kozar'; *ai-za /aigjal*: gr. *αἷζα; *ai-ke-u /aigeusl*: gr. *Αιγ-ηύς: Αιγεύς i dr.⁷⁷. Dok se oblik na σση/σσοος javlja u složenicama kod živih bića kao njihova druga satavna komponenta, (cf. βο-σός, βοο-σός 'μάστιξ καὶ βούτης; μηλο-σός, up. lično ime Ἴπ-ποσ(σ)όα i dr.). Prema tome, ako se našoj identifikaciji za mikenski oblik *ai-zo-wo /aig'-kjos/* = gr. *αἷ-σός 'koji tera, goni koze', supstantivirano, 'kozar', nema šta osporiti, onda grčki oblici: βο-σός, βο-σός, βοο-σός; μηλο-σός, nisu ništa drugo, do nasleđjena obrazovanja preuzeta iz mikenske epohe. O gubitku palatala *-g'- u i.e. *aig'- ispred guturala, dovoljno je uputiti na grčki oblik αἷ-πóλος za koga se smatra da potiče od i.e. *aig'-k^holo-, up. još i gr. γυναι-μανής od gr. *γυναικ-μανής⁷⁸ i dr.).

⁷¹ F. Bechtel, *Die Griechischen Dialekten I*, str. 388, ἰν τὰν δευτέρων ἰν ταῖ βοουσί; ἀπ' Ἀρίαι ταῖ βοουσί.; vidi kod St. Vizantinca, βοουσός i βοοσσός; Ξεινοδόκος Κάδμοιο βοοσσός ἐννεπεν Ἐρμῆς;

⁷² F. Bechtel, *op. cit.*, str. 388.

⁷³ J. B. Hofmann, *EWdG*, s.v. σεύω.

⁷⁴ M. D. Petruševski, *zo-wa, e-pi-zo-ta*, ŽA XVIII (1968) str. 128.

⁷⁵ A. Walde – J. Pokorny, *Verg. W. d. idg. S.*, str. 363.

⁷⁶ Vidi fusnotu br. 68 i tamo navedenu literaturu.

⁷⁷ M. Ventris – J. Chadwick, *Documents*², str. 536.

⁷⁸ H. Rix, *Hist. Gr. Gramm.*, str. 86; K. Brugmann *Gr. Gramm.*, str. 116.

A da se i.e. radikal **kjeu-* **kjo-* / **kju-* 'brzo se kretati, goniti, terati' u mikenskom grčkom javlja u palatalnom obliku na *zo-*, svedoči po našem mišljenju, mikenski oblik *qo-zo* iz Mikenske MY (Oe 118.1) serije. Tekst glasi:

to-so-ne qo-zo
pe-ra-ko-no LANA 15.

Ipak valja istaći, da je L. R. Palmer⁷⁹, za mikenski oblike *to-so-ne qo-zo* predložio sledeće identifikacije: *to-so-ne* /*tossoinel*: gr. **τοσ(σ)οι* ve i *qo-zo*: gr. *πόκοι* "fleeces" (nom. pl.) od i.e. **pek'u o-*.

Medjutim, kod ove mikenske identifikacije za *qo-zo*: gr. *πόκοι*, L. R. Palmer ostaje dužan da objasni: Zašto se i.e. skupina *-*k'u-* samo u tom mikenskom primeru javlja u vidu silabograma *zo-* /*=*kjo-*, kad je dobro poznato da je u svim do sada poznatim primerima, pomenuta i.e. skupina **k'u-*, uvek zastupljena u vidu mikenskog silabograma *qo-* /*=qho-*. To je jedno i drugo, ostaje neobjašnjeno zašto se u silabogramu *qo-*, kod *qo-zo* krije labiovelar na **qho-*, umesto očekivanog labijalnog prizvuka na **po-*, ako je doista gr. *πόκος* od i.e. **pok'u o-*⁸⁰.

Ali zato, ako imamo u vidu grčke oblike: *βου-σσός* od *βου-σσός*, odn. *βου-σσός* 'μάστιξ και βούτης' kao izvedenice od i.e. radikala **g^hou-* 'govedo' i i.e. radikala **kjouo-* 'brzo se kretat, nagoniti, terati', onda se za mikenski oblik *qo-zo* može pomišljati da se radi o jednom grčkom obliku **βου-σσός* < i.e. **g^hou-kjo-*, odn., da je *βου-σσός* dobijen preko *hifereze*, to jest, one karakteristične pojave u grčkom jeziku, u kojoj dolazi do izostavljanja vokala u zatvorenom slogu, (cf. mik. *pe-ri-no* /*Peri-nos*!: gr. *Πέρι-νος* od **Περι-νο-Φος*; *Θουλήης*: *Θεουλήης*; *Ἐτουλήης*: *Ἐτουλήης*; *Ἐτεο-*; *Θότιμος*; *Θέοτιμος*; *Βόσ-πορος* od **BoΦος-πορος* i dr.)⁸¹.

Drugim rečima, pomenuti grčki oblik *βουσσός*, to jest, element *βουσ-*, može se dopustiti da potiče od jednog akuz. pl. **βοFυς*, (cf. *μογοσ-τόκος*: *μογουσ-τόκος*, up. još *δικανσ-πόλος* < **δικανσ-πολος* i dr. kod F. Bechtela, *Lexicologus zu Homer*, str. 229). Ako je tako, onda pomenuti mikenski oblik *qo-zo* nije ništa drugo do pozni grčki oblik **βοσσός* ili *βου-σ(σ)ός* < **βοFυσ-σσός* < i.e. **g^houns-kjouo-*, dobijen preko pomenute *hifereze*.

⁷⁹ M. Ventris – J. Chadwick, *Documents*², str. 578, za *qo-zo* donose samo "Obscure", dok, L. R. Palmer, *Interpretation*, str. 44, 451, drži da je u vezu sa gr. *πόκος*. Mikenskom Oe serijom smatra se da su obeleženi još uvek dovoljno neistraženi ideogrami.

⁸⁰ cf. H. Frisk, *EGW*, str. 493; P. Chantraine, *DELG*, str. 872.

⁸¹ K. Brugmann, *Gr. Gramm.*, str. 65, 68s, 76; E. Schwyzer, *Gr. Gramm.*, str. 240, 252, 580.; J. B. Hofmann, *EWdG*, str. 37.

Prema tome, pomenuti tekst iz Mikenske Oe 118.1 serije može se identifikovati ovako:

**Τοσ(σ)οι νε *βουσ-σowi (dat. sing.) ili *βουσσόι (nom. pl.) *Πελαγονός“

“Toliko (15 mernih jedinica vune (= LANA), pastiru = pastirima P.“

A da je gubitak poluvokala *-u-* u βους od i.e. *g^hou- ‘govedo’, ispred gutura bio prisutan u mikenskom grčkom, ukazuju, mikenski primeri iz Pila Eo 270 *qo-qo-ta-o* /**g^ho(u)-g^hotaoš*/: gr. βου-βωταος (gen. sing. ili gen. pl.), nasuprot, *qo-u-qo-ta* /*g^hou-g^hotaoš*/: gr. βου-βώτας od i.e. *g^hou-g^hota-, uporedi još, PY Cn 3,2 *qo-o* /*g^hōFns*/: gr. βῶς⁸².

Drugo je sada pitanje, da li imamo dovoljno razloga da od i.e. radikal *k^heu- /**k^hjou-/* *k^hju- ‘brzo se kretati, goniti, terati’, izvodimo mikensko lično ime *ra-wi-zo* iz Knosa (Db 1245), za koga je svojevremeno H. Mühlestein⁸³, predložio sledeću identifikaciju *ra-wi-zo* /*Law-hiqq^hios*/: gr. *ΛαF-ιπιος. Zapravo, on smatra da se u pomenutom mikenskom obliku *ra-wi-zo* radi o jednom dvosložnom obrazovanju od komponenti *λαF- za koju ne daje nikakvo pobliže objašnjenje i ιπιος ‘konj’. Ali ovako postavljena njegova identifikacija za mikenski oblik *ra-wi-zo* = *ΛαF- ιπιος, grčki jezik iz postmikenske epohe jednostavno ne poznaje. Zatim, teza da se u *-i-zo* kod *ra-wi-zo*, zapravo radi o jednom mikenskom obliku na *^hiqq^hios* je prosto jedna nemogućnost, tim pre, ako se zna da su oblici na ιπιος kao takvi dokumentovani u mikenskom grčkom u vidu silabograma na *qi-* (= *qq^hi-*) (cf. *i-qi-jo* /*^hiqq^hiō*/: gr. ιπιω, up. još, *i-qi-ja* /*^hiqq^hias*/: gr. Ἰπτίας i dr.).

Pod pretpostavkom da se u silabogramima *ra-wi-* kod *ra-wi-zo*, radi o poznatoj grčkoj osnovi λαFi- ‘vojska, narod, pleme’, (cf. λαός, λήϊ-το-ς i dr.), onda se u silabogramu na *-zo*, kod *ra-wi-zo*, verovatno krije i.e. radikala *k^heu- /**k^hjou-/* *k^hju- ‘brzo se kretati, goniti’. Zapravo držimo da je silabogram *-zo* dobijen preko već pomenute *hifereze*. Ako je to tako, onda se može dopuštiti da mikenskom ličnom imenu *ra-wi-zo* odgovara postmikenski oblik Λαο-σός dobijen od < **Lawoi-kjos*, odnosno od još starijeg oblika **Lawi-kjowos*. Ovde treba istaći još i to, da se skupina *-ui-* u grčkom javlja kao diftong *-oi-*, (cf. i.e. **ue-μik-uo-* > gr. ἐ-οικ-ῶ-ς: ἑ-οικα: ἐ-ιῶ-ς vidi H. Rix, *Hist. Gr. Gramm.*, str. 94), pri čemu ostaje još uvek neobjašnjeno, zašto dolazi do uprošćivanja diftonga *-oi-* ili *-ai-* u *-o-*, odno, *-α-*, (cf. Τροιζάν: Τροζάν; Ἥφαιστος: Ἥφαστος; Φοῖβος: Φόβος < i.e. *g^huoiḡ; Γεραίστιος: Γεράστιος i dr.)⁸⁴.

⁸² M. Ventris – J. Chadwick, *Documents*², str. 196; 207; Up. jos βόιζος, βό-ιως i dr. kod H. Frisk, *GEW*, str. 260.

⁸³ H. Mühlestein, “Zur mykenischen Schrift: die Zeichen *za*, *ze*, *zo*“, *Museum Helveticum*, 12, str. 119–131.

⁸⁴ K. Brugmann, *Gr. Gramm.*, str. 54; E. Schwyzler, *Gr. Gramm.*, str. 276.

Naša analiza mikenskog ličnog imena *ra-wi-zo* /*Lawi-kjos*/: gr. *Λαφι-σος > gr. *ΛαΦου-σος > gr. Λαο-σός⁸⁵, samo ukazuje da grčki oblik Λαο-σός predstavlja jednu skraćenu formu od i.e. **lawi-kjowos* poput, mikenskog oblika, *pe-ri-no* /*Peri-nos*/: gr. Πέρι-νος od **peri-nowos* i dr.

Prema tome, mikenski oblici iz Knosa *zo-wa* /*kjowal*/: gr. σοή i *e-pi-zo-ta* /*lepi-kjotal*/: gr. *ἐπί-σσωτα = gr. ἐπί-σσωτρον, *ra-wi-zo* /*Lawi-kjos*/: gr. *Λαφι-σος > *Λαοι-σος > gr. Λαο-σός od i.e. **lawi-kjowos*, Pila *ai-zo-wo* /*laig'-kjowos*/: gr. *αἰ-σδός od i.e. **aig'-kjowos* i Mikene *qo-zo* /*lg^hons-kjoil*/: gr. *βοσ-σ(σ)ω ili βοσσου(σ) βούτης (= βουκόλος, Hes.), predstavljaju dokaze o velikoj frekventnosti i.e. radikala **kjeu-* /**kjou-* /**kju-* 'brzo se kretati, goniti, terati' sa palatalnom vredošću *z-* /*=* **kj-* / u mikenskom grčkom.

Složenosti i.e. foneme **g'h_uV-* > mik. *qV-*, (*V=a, e, i, o*) ogleda se još i u tome što su do sada za istu od strane mikenologa predložena sledeće dve transliteracije: Po jednima, reč je o labiovelaru, /**q^{uh}/* > mik. *q-* za i.e. **g'h_u-*, pa otuda imamo: *qe-ra-jo* /*Q^{uh}ēraios*/: gr. Θηραῖος, *qe-ri* /*Q^{uh}ērīs*/: gr. Θῆρις, *qe-ri-jo* /*Q^{uh}ērīōn*/: gr. Θηρίων od i.e. **g'h_u ēr-*. Dok drugi, smatraju da se radi o "velarnom aspiriranom guturalu" +*u*, dakle, i.e. **g'h_u-* > **qh_u-* > mik. *q-*, (cf. *qe-ra-jo* /*Qh_u ēraios*/: gr. Θηραῖος, *qe-ri* /*Qh_u ērīs*/: gr. Θῆρις, *qe-ri-jo* /*Qh_u ērīōn*/: gr. Θηρίων od i.e. **gh_u ēr-*)⁸⁶. Ali ako se ima u vidu činjenica da je vrlo rano možda još u predmikenskoj epohi došlo do preobražaja i.e. grupe **gh_u-* gubitkom poluvokala *u* u **gh-* > **kh-* > mik. *k-*, (cf. *te-tu-tu-ko-wo-a* /*tetukhwohal*/: gr. *τετυχώς < i.e. **dheug_u os-*)⁸⁷ onda poslednje rešenje za položaj i.e. **g'h_u-* čini nam se najmanje prikladnim.

Za razliku od gore izraženih kolebanja kad je reč o zastupljenosti i.e. grupe **g'h_u-* > mik. *q-* (= **q^{uh}-* ili **qh_u-*) među mikenolozima kad je u pitanju i.e. grupa **k'u-* provladava opšti stav da se radi o labiovelarnoj geminaciji *q-* (= **qq^h-*), (cf. *i-qo* /*i^hiqq^hos*/: gr. ἱππος, *i-qi-ja* /*i^hiqq^hias*/: gr. ἱππίας, *i-qa-ro* /*i^hiqq^halos*/: gr. ἱππαλος od i.e. **ek'u o-*; *mo-ro-qa* /*moiro-qq^has*/: gr. *μοιρο-ππας, -ππας od i.e. **k'u a-*; *qi-ta-ro* /*QQ^hitaros*/: gr. Τίταρος, *qe-ta-ko* /*QQ^hetakos*/: gr. Τιτακός od i.e. **k'uit-Haro-*, odn., **k'uit-ako-* idr.)⁸⁸. Istini za volju jedino

⁸⁵ F. Dornseiff – B. Hansen, *Rückläufiges Wörterbuch der Griechischen Eigenamen*, str. 286.

⁸⁶ M. Ventris – J. Chadwick, *Documents*², str. 577.

⁸⁷ M. Ventris – J. Chadwick, *Documents*², str. 576–577.

⁸⁸ M. Ventris – J. Chadwick, *Documents*², str. 577; М. Будимир – Л. Крепаяц, *Из Хеленске плотологије*, str. 45; in Lj. Crepajac, "Indoeuropäische Gutturale im Griechischen und Mycenischen Zeugnissen", *Tractata Mycenaea*, str. 85–90; V. Georgiev, *Introduction*, str. 161.

je L. R. Palmer⁸⁹ za i.e. skupinu $*k'u-$ predložio sledeću transliteraciju $*kv-$, (cf. *i-qo* $^{h}ikvos/$: gr. ἵππος od i.e. $*ek'u$ *o-*; *e-qa-na* $^{h}lenkvana/$: gr. $*\epsilon\nu-\kappa\nu\alpha\nu\alpha$ od i.e. $*k'u$ *a-* i dr.).

Prema tome, u pogledu izgovora i.e. palatalnih skupina $/*g'h\bar{u}$, $*k'u-$ vlada mišljenje da su one bile zastupljene u mikenskom grčkom u vidu silabograma $q-$, sa fonetskom vrednošću $/*g^{uh}$ ili $*qh\bar{u}-$ za i.e. $*g'h\bar{u}$ -, odnosno, $q-(= *qq^{uh})$ za i.e. $*k'u-$, i da taj stepen njihova razvitka, zapravo, pretstavlja onu fazu koja će predhoditi njihovim istoriskim refleksima u poznom grčkom. Drugim rečima, kakav god i da je bio izgovor i.e. palatalnih skupina $/*g'h\bar{u}$, $*k'u-$ u doba mikenske zajednice, mora se zaključiti, da se on već u toj epohi razlikuje od i.e. velarnih skupina $/*gh\bar{u}$, $*k\bar{u}/$.

Na to, po našem mišljenju, ukazuje i okolnost, što su i.e. palatalne skupine $/*g'h\bar{u}$, $*k'u/$ tek nakon gubitka palatalizovane komponente pred sonantnim $\bar{u}$ u mikenskom grčkom dostigle onaj stepen razvitka asibiliranih labiovelarnih geminata i to: i.e. $*g'h\bar{u}- > *gg'h\bar{u}- > *qq^{uh}$ $>$ mik. $qV-$, odnosno, i.e. $*k'u- > *kk\bar{u}- > *qq^{uh}- >$ mik. $qV-$, ($V=a, e, i, o$), što se samo donekle može računati da se poklapa sa Diverovom⁹⁰ tezom o istoriskom razvitku grčkog konsonantskog sistema.

Prema tome, ako je predhodna faza u mikenskom silabogramu $q-$ za i.e. $*k'u-$ bila $/*qq^{uh}/$, onda je ona morala biti naporedna sa mikenskim $q-(= *qq^{uh})$ od i.e. $*g'h\bar{u}$ -, (cf. *qe-ri-jo* $^{h}IQQ^{uh}\bar{e}ri\bar{o}n/$: gr. Θηρίων $<$ i.e. $*g'h\bar{u}\bar{e}r-$, nasuprot, *i-qo* $^{h}iqq^{uh}os/$: gr. ἵππος od i.e. $*ek'u$ o- i dr.).

Ali, zato svako izjednačavanje i.e. palatalnih grupa $/*g'h\bar{u}$ -, $*k'u-$ sa i.e. labiovelarnim redom ($*g^{uh}$, $*k^{uh}$) $>$ mik. $qV-$ nije ništa drugo do privid koji ukida razlike u njihovom istoriskom razvitku. U suštini, poklapanje i.e. palatalnih skupina $/*g'h\bar{u}$ -, $*k'u-$ sa mikenskim labiovelarnim redom tu nema već se radi pre o jednom ortografskom pravilu. Drugog načina za obeležavanja pomenutih i.e. skupina u mikenskom silabogramu B zapravo i nema.

U prilog gore navedene analize mikenskog jezičkog materijala, po našem mišljenju, može se pridodati još i mikensko lično ime iz Mikene (Au 657.9; Au 660.2) *qa-ru-ko*⁹¹ u katalogu vinara, za koga držimo da se može identifikovati sa poznim grčkim oblikom Φαλνός⁹².

Zapravo mikenski oblik *qa-ru-ko* $^{h}IQ^{uh}alukos/$: gr. Φαλνός, smatramo jednom izvedenicom od i.e. $*g'h\bar{u}\bar{e}l-u-ko-$ $>$ gr. $*\phi\alpha\lambda\nu-\kappa\omicron-$ i isti dovodimo u vezu sa grčkim oblicima: φαλνός 'krivonog, hrom'

⁸⁹ L. R. Palmer, *Interpretation*, str. 43, 422–423.

⁹⁰ W. Diver, "On the prehistory of Greek, consonantism", *World* (1958), 1(14), str. 1–25.

⁹¹ M. Ventris – J. Chadwick, *Documents*², str. 576.

⁹² cf. Φαλνός ili Φαληρός kod Theophr. H.pl. II 8, 1., cf. *PWRE*, XIX, 2, str. 1659, Bd. XV, str. 163; F. Dornseiff – B. Hansen, *op. cit.*, str. 249, 255.

(II. 2.217); φαλίπτει· μωραίνει; φάλόν· τὸ στερεὸν κύκλωμα τοῦ στέρνου οἱ δὲ τὸν μῶρον; φαλοθείς· παρατραπείς⁹³. Pomenuti grčki oblici, po mišljenju većine istraživača, u neposrednoj su vezi sa st. ind. *hvarate*, *hvalati* 'koji ide ukoso, krivo; koji luta', avest. *zbaramna* 'koji ide krivo, hrom', pers. *zurah* 'koji nije u pravu', lit. *li žul(n)ūs* 'kos', /pal žulnūs 'kos, kriv, strm', st. sl. зълъ. Svi navedeni primeri svode se na i.e. leksem *g'h_u el- 'ono što je koso, savijeno, strmo'⁹⁴.

Grčki oblik φαλίπτει· μωραίνει, nasuprot, Φαλυκός < mik. *qa-ru-ko* /Q^{uh}alukos/, upućuje na zaključak da se radi o poznatim heteroklitičnim osnovi *φαλι-: *φαλυ-. Uporedi heteroklitične osnove -ι/-υ- u grčkim oblicima: ἄλι-κός; ἄλυ-κός; ἀργι-λος; ἄργυ-λος; ἄγχι-: ἄγχι-ρος; ἀρχι-: *ἀρχυ- i dr. od kojih su izvedena grčka lična imena: Ἀλί-κος; Ἀλύ-κος; Ἀργι-λος; Ἀργυ-ρος; Ἀγχι-ται; Ἀγχι-ρος; Ἀρχι-Φαστος; Ἀρχύ-τας i druga⁹⁵.

S obzirom na činjenicu da je i.e. sufiks -ko- čest kod adjektiva od kojih su izvedena grčka lična imena i etnikoni, (cf. θήλυς; θηλυ-κός; Θηλυ-κός; λίβυς; λιβ-κός; Λιβυ-κός; κήρυξ; Κηρυ-κός, up. još i Ἀχαιός, Δωριός, Τροικός i dr.), mikenski oblik *qa-ru-ko* /Q^{uh}alukos/: gr. Φαλυκός dopušta mogućnost da se radi o jednom supstantiviranom adjektivu na -ko- od grčke heteroklitične osnove *φαλυ-ς: *φαλυ-κο-ς od i.e. leksema *g'h_u eluko.⁹⁶

Kao najbliža paralela mikenskom ličnom imenu *qa-ru-ko* /Q^{uh}alukos/: gr. Φαλυκός, po našem mišljenju, stoji srp.-hrv. prezime *Zličić*, odnosno, srp.-hrv. hipokoristici *zlica* i *zliko*, za koje P. Skok⁹⁷ drži da se javljaju u srp.-hrv. jugozapadnim govorima, umesto st.sl. злѡдѣѣ "vrag" = gr. κακοῦργος⁹⁸. Ako je to tako, onda svakako naš hipokoristik

⁹³ Pri čemu se može pomišljati da je φολκός od *φολυκος. O gubitku piluvokala -u-(= gr. -υ-), iza likovide, vidi, gr. ἡλθον za *ηλυθον i ἔλθε za *ελυθε i dr., H. Rix, *Hist. Gr. Gramm.*, str. 18, 58.

⁹⁴ A. Walde – J. Pokorny, *Ver. W.d.idg.S.*, 644.; J. Pokorny, *IEW*, str. 489–490; K. Brugmann, *K.v. Gramm.d.idg.S.*, str. 142s; P. Persson, *Beitrage zur indogermanischen Wortforschung*, II, str. 757; M. Vasmer, *Russische etymologisches Wörterbuch*, s.v.; P. Skok, *Etimolgijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, s.v. *zao*, H. Frisk, *GEW*, str. 1035; M. Будимир – Љ. Црепајац, *Из хеленске глтологije*, str. 44.

⁹⁵ F. Specht, *Der Ursprung der Indogermanischen Deklination*, str. 113s.

⁹⁶ K. Brugmann, *K.v. Gramm.d.idg.S.*, str. 327–338; M. Budimir, "Particulae Pelasticae", ŽA I, str. 238ss. gr. oblik φολκός' στράβος ἐστραμμένος dovodi u vezu sa dogrčkim oblikom χαλκός 'kriv', z dogrčki prevoj χ/φ, (cf. δάφνη; δαύχνα). Pri tom na osnovu Polibijevog zapisa ἐμ-φαλκωμένοις' περι-πεπλεγμένοις, prof. M. Budimir, op. cit., drži da je oblik φολκός dobijen od starijeg φαλκός putem sekundarne asimilacije (cf. φαλκόομαι).

⁹⁷ P. Skok, *Etimolgijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, Zagreb I–IV, 1971–1974, str. 642.

⁹⁸ A. Sadnik – R. Aitzemuler, *Handwörterbuch zu den Altkirchenslavischen texten*, str. 167.

zlica stoji u vezu sa i.e. osnovom na *-*i-*, dakle, **g'h_ueli-*, za koju smo utvrdili da se javlja u grčkom obliku **φαλι-*, (cf. *φαλί-πτει** *μωραίνει*). Uporedi proširenja na *-*ko-* kod *i-* osnova u st. ind. *sucikas* 'bosti, ubodati': st. ind. *suci-* 'igla', gr. *φυσικός* : *φύσις*, *νυμφικός* : *νύμφη*; osk. *toutico* 'publico': *touto* 'civitas', uporedi još, st. sl. *ovica* < i.e. *Heu ika*: st. ind. *avika* kao i alternaciju *-i/-u-* osnova u st. sl. *venci* < i.e. **uoin-i-ko-s*: rus. *venok* < i.e. **uoin-u-ko-s*⁹⁹.

Prema tome, od i.e. heteroklitičnih osnova **g'h_uelu-* i **g'h_ueli-*, proširenih i.e. sufixsima *-*ko-* i *-*ka-* može se dopušćiti da su nastala sledeći oblici i to:

i.e. **g'h_uelu-ko-* > mik. *qa-ru-ko* /Q^{uh}alukos/: gr. *Φαλνός*, odnosno,

i.e. **g'h_ueli-ka* > st. sl. **z_blica*, te naš oblik *zlica*, poput, *prica* < **p_rrica* (up. naše prezime *Prica*) kako to smatra P. Skok¹⁰⁰. Dok naš oblik *Zličić* svakako je od **z_blik-itj_b* kao i *Udovičić* < **v_ddov-ik-itj_b*: st. sl. **v_ddovica*, zatim *Vučić* < **v_blk-itj_b*: st. sl. **v_blk_b* i dr.

A da je st. slovenska osnova *z_bla* od i.e. leksema **g'h_uel-* bila česta kod obrazovanja slovenskih ličnih imena i toponima, up. rus. lično ime *Zly-gostev*, polj. *Zły-myst*, češko *Zloba*, slov. *Zloba*, srp.hrv. *Zavid*, *Zaviša*, up. makedonske ojkonime *Zleo*, *Zleš*, *Zleta*, *Zletovo*, *Zlešti*, zatim, srp.hrv. *Zli-potok*, *Zli-breg*, i druga¹⁰¹.

Dosadašnji pogledi o jednačenju palatalnih i velarnih guturala u kontaktu sa poluvokalom *u*, /**g_u-*, **g_u-*; **g'h_u-*, **gh_u-*; **k'_u-*, **k_u-*/, kad je u pitanju grčki jezik, kako smo pokazali, a na osnovu analize mikenskog jezičkog materijala moraju se revidirati. I o tom, dakako, nema spora. Međutim, kada i kako su nastale te mikenske jezičke alternacije između palatalnih i velarnih skupina u pomenutim rečima, to su pitanja, koja zadiru u predistoriju indoevropskog jezika.

Ostaje, najzad, da se proveri kako su bile zastupljene pomenute i.e. skupine **g'_u-*, **g_u-*; **g'h_u-*, **gh_u-*; **k'_u-*, **k_u-* u onim mikenskim pozajmljenicama iz dogrčkog ili zbog ustaljene terminologije predgrčkog jezičkog substrata za koga se pouzdano smatra da pripada indoevropskom jezičkom sloju¹⁰².

⁹⁹ V. Georgiev, *Introduction*, str. 338.

¹⁰⁰ P. Skok, *Etim. rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, Zagreb I-IV, 1971–1974, str. 642. O poretku st. slovenskog sufixa *-*ica* da je u neposrednoj vezi sa st. sl. osnovom na *-*ik-* od i.e. *-*i-ko-*, up. K. Brugmann, *K. v. gramm. d. idg. S.*, str. 327, 338. V. Georgiev *Introduction*, str. 338. P. Hr. Ilievski, „Expansion of the Greek Suffix *-ισσα* and the Slavonic *-ica*“, *O-o-pe-ro-si*, Festschrift für Ernst Risch zum 75. Geburtstag, 1986, str. 406–414 i tamo navedenu literaturu.

¹⁰¹ Up. M. Šimundić, „Značenje najstarijih slovenskih osobinih imena“, *Časopis za zgodovino in narodnopolisje*, Maribor 1973, str. 37s.; Милица Грковић, *Речник личних имена код Срба*, Београд 1977, str. 96s.; Т. Стаматовски, *Македонска ономастика*, Институт за македонски јазик, Скопје 1990, стр. 5с.

¹⁰² Opširnu studiju o poretku tog predgrčkog jezičkog substrata medju prvima donosi P. Kretschmer, *Einleitung in die Geschichte der griechischen Sprachen*, 1886 i A. Fick, *Vorgriechischen Ortsnamen*, 1905. Pri tom, valja istaći da je P. Kretschmer po prvi put ukazao na indoevropsko poteklo tog predgrčkog substrata, sa jednom ogradom

Najnovija komparativna i lingvistička istraživanja tog dogrčkog ili predgrčkog substrata nedvosmisleno pokazuju, da grčki jezik nije bio jezik starih žitelja jugoistočne Grčke i nekih Egejskih ostrva. Šta više, taj je predgrčki substrat u svom istoriskom razvitku pretrpeo takve fonetske promene unutar svog konsonantskog i vokalskog sistema, te da je ta konsonantska mutacija, posmatrano sa aspekta opšte indoeuropeistike, po svojoj prirodi, kako neki smatraju bila, gotovo identičnog tipa kao ona u germanskom i donekle u jermenskom jeziku¹⁰³.

Ali i tu se javljaju poteškoće ne samo formalne prirode. Naime, pojedini autori su skloni da taj predgrčki jezički substrat jednostavno proglase pripadnikom *satemske* grupe jezika, dok drugi više naginju ka tome da u njemu vide jedna jezik ili više njih, koji po svojoj prirodi nikako nisu mogli pripadati, niti *satemskoj*, niti *centumskoj* grupi jezika, to jest, kao da su u tom predgrčkom substratu bila sačuvana sva tri reda i.e. guturala. Iz svih do sada poznatih radova na ovom polju, kao jedna osnovna nit provlači se, a to je, da se taj predgrčki substrat na istoku vezuje sa govorima iz Male Azije¹⁰⁴, a na zapadu, sa govorima iz italске jezičke sredine ili tačnije rečeno sa etrurskom jezikom¹⁰⁵. Nešto oprezniji u tom pristupu je, M. Budimir¹⁰⁶ koji povezivanje tog predgrčkog substrata u sferi indoeuropeistike, posmatra sa stanovišta Balkansko-Anadolskog jezičkog saveza.

Drugo važno pitanje, svakako je, terminološke prirode zbog velikog broja različitih teorija kojima se taj dogrčki ili predgrčki substrat imenuje. Naime, jedna grupa grecista je sklona da taj predgrčki jezički

da se tu radi o dva proto-indoevropska jezička sloja, jednom *centrmskom* i drugom *satenskom* kao i o jednom neindoevropskom substratu. Sintezu svih do tada objavljenih radova sa ovog jezičkog područja donosi V. Georgiev, *Vorgriechischen Sprachwissenschaft*, Sofia 1941–1945, (= V. Georgiev, *Vorgriech. Sprachwiss.*) kao i u najnovijoj publikaciji *Introduction to the History of the Indo-European Language*, sofia 1981. (= V. Georgiev, *Introduction*) pri tom, valja istaći da je V. Georgiev u znatnoj meri unapredio učenje P. Kretschmera, iako on istini za volju, skoro uvek taj predgrčki substrat naziva jednim opštim terminom "pelasgiski". U novije vreme, objavljene su studije, M. Budimir, *Грци и Пеласги*, Beograd 1950, zatim A. J. van Windekens, *Les pelasgiques*, Louvain, 1952 i *Etudes pelasgiques*, Louvain, 1960, kao i A. Heubeck, *Praegraeca*, Erlangen 1961 sa posebnim osvrtom na mikenski grčki i predgrčki jezički substrat, zatim studija D. A. Hester, "Recent developments in Mediterranean "substrate" studies", *Minos*, IX (1968), str. 219–235. Svi primeri koje donosimo preuzeti su iz gore navedenih publikacija, kao i iz M. Ventris – J. Chadwick, *Documents*². J. Chadwick, "Greek and Pre-Greek", *Transactions of the Philological Society* 1962, str. 80–98.

¹⁰³ V. Georgiev, *Vorgriech. Sprachwiss.*, str. 70. in *Introduction*, str. 99–111s i tako navedenu literaturu. Na primer, predgrč. *πύργος*: germ *Burg*: gr. *φύργος* *τείχος* i dr.

¹⁰⁴ V. Georgiev, *Introduction*, str. 99ss.; Heubeck, *Praegraeca*, str. 13–22.

¹⁰⁵ V. Georgiev, *Introduction*, 222.

¹⁰⁶ M. Будимир, *Грци и Палести*, str. 21.

substrat imenuje "pelasgiskim" prhivatajući tako učenje P. Kretschmera¹⁰⁷, koji je smatrao da je se taj "pelasgiski" substrat razvio iz proto-indoevropskog sloja čiji je posrednik reto-tirenski. Za razliku od njega V. Georgiev¹⁰⁸, drži da taj "pelasgiski" substrat pretstavlja jednu zasebnu granu i.e. jezika, dok je M. Bidimira¹⁰⁹ više sklon da taj predgrčki substrat oslovljava svojim terminom "pelastički".

Druga grupa grecista zbog zastupljenosti predgrčkih reči u širem prostoru Sredozemnog Mora i njihove u mnogo čemu problematične etimologije, sklona je da taj predgrčki substrat jednostavno proglasi "mediteranskim"¹¹⁰. Zbog svega toga podela predgrčkih reči, u zavisnosti kom delu mediteranskog basena pripadaju, po mišljenju ovih istraživača, dele se na:

a) *adstratne* ili neindoevropske reči preuzete iz semitskih ili nekih drugih neindoevropskih jezika, poput: mik. *ki-to* /*khitōn*/: gr. χιτών, foin. *k-t-n*; mik. *ku-ru-so* /*khrusos*/: gr. χρυσός, asir. *harasu*, hebr. *harus*; mik. *sa-sa-ma* /*sasaman*/: gr. σάσαμον 'susam', akad. *šammašann*, mik. *ku-pa-ro* /*kuparos*/: gr. κύπαρος: hebr. *koper* i dr.¹¹¹, odnosno na,

b) *substratne* ili indoevropske, kao na primer: mik. *e-ra-wo* /*elaiwon*/: gr. ἔλαιον 'maslo'; *ko-ri-ja-do-no* /*koriandon*/: gr. κορίανδρον: lat. *coriandrum*; mik. *mi-ta* /*minthal*/: gr. μίνθα; *mo-ri-wo-do* /*moliwdos*/: gr. μόλιβδος: lat. *plumbum*; mik. *a-sa-mi-to* /*lasaminthos*/: gr. ἄσάμινθος i dr.¹¹², iako za jedan deo tih reči i dalje ostaje otvoreno pitanje ne samo njihva porekla već i njihove etimologije posmatrano sa aspekta opšte indoeuropeistike¹¹³.

¹⁰⁷ P. Kretschmer, "Die vorgriechischen Sprach- und Volksstammen", *Glotta* 28 (1934), str. 231–279, 244–246. Po P. Kretschmerovoj teoriji, postanak pelasgskog izgledao bi ovako: Protoindoevropski > a) Praindoevropski (iz koga će se razviti zasebni i.e. jezici) i b) reto-tirenski (iz koga će se razviti: retski, etrurski, tirenski i pelasgiski).

¹⁰⁸ V. Georgiev, *Vorgriech. Sprachwiss.*, str. in V. Georgiev, *Introduction*, str.

¹⁰⁹ М. Будимир, *Грци и Пеласги*, str. 37ss.

¹¹⁰ A. Meillet, "De quelques emprunts probables en grec et en latin", *MSL*, XV 1908–1909, str. 161ss., vidi zatim, A. Meillet, *Aperçu d'une histoire de la langue grecque*, Paris 1930, str. 59–64. P. Chantraine, *Les formations des noms en grec ancien*, Paris, s.v.

¹¹¹ E. Masson, *Recherches sur les plus anciennes emprunts sémitiques en grec*, Paris 1967 i tamo navedenu literaturu. E. Schwyzer, *Gr. Gramm.*, str. 61.

¹¹² A. Bartonek, *Prehistorie a protohistorie řeckých dialektů*, Brno 1987. i tamo navedenu literaturu.

¹¹³ V. Georgiev, *Introduction*, str. 35, 98, 101, 102, 339; Vidi još P. Hr. Ilievski, "Some Observations on Mycenaean Personal Names of non-Greek origin", *Actes du IIe congr. internat. des Etudes du Sud-Est Européen*, str. 10–23.

Nakon dešifrovanja mikenskog Linearnog B pisma, pojavljuje se teorija L. R. Palmera¹¹⁴, zasnovana na sličnosti između mikenskih silabograma iz Linernog A i B pisma. Ta teorija glasi: Linearno A pismo pripadalo je luvijcima koji su naseljavali kontinentalnu Grčku, Krit i neka Egejska ostrva. U potkrepu svoje teze L. R. Palmer navodi religiozni termin iz Linearnog A pisma (*(j)a-sa-ra* koji po njemu odgovara hetitskom *išhaššaras* 'gospodja', odn., iz Linarnog B *da-pu₂-ri-to-jo po-ti-ni-ja* /*Laburinthoio potniāil*: gr. *Λαβυρίνθοιο ποτνία 'gospodja (boginja) iz Labirinta'.

Na temeljima L. R. Palmerove koncepcije izgradjena je A. Heubeckova hipoteza o poreklu tog predgrčkog substrata. Pri tom valja istaći, da A. Heubeck¹¹⁵ smatra da predgrčki substrat (ili "pelasgiski") u nikom slučaju nije ostatak neke posebne grane i.e. jezika, kako to drži V. Geogiev, već da isti pripada hetito-luvijskoj grupi jezika. U nedostatku adekvatnog termina kojim bi imenovao taj predgrčki jezički substrat, A. Heubeck uvodi odavno zapostavljeni A. Fickov termin "hetitski"¹¹⁶. Tako, na primer, zapadnu skupinu "hetitskih" dijalekata. A. Heubeck deli na dve podskupine i to: "minojsku" ("*Minoer*"), koja je bila rasprostranjena na Kritu i još nekim Egejskim otocima, iz koje će se razviti Linearno A pismo, i drugu ili "*Minoer*" na kontinentalnom delu Grčke iz koje će se razviti Linearno B pismo. Međutim, jedan od ozbiljnih nedostataka kod ove A. Heubeckove hipoteze leži i u tome što ona nije uzimala u obzir ponašanje indoevropskih palatalnih fonema u tom predgrčkom substratu¹¹⁷.

Po pitanju porekla tog predgrčkog substrata, kud i kamo oprezniji je J. Chadwick¹¹⁸ u odnosu na već gore izložene teorije. Iako konstatuje kao i većina istraživača da su Krićani u periodu od XVIII–XV st. ere, upotrebljavali jedno pismo, on ipak, s pravom podvlači da nam jezik tog pisma još uvek nije poznat. Zatim, konstatuje da je verovatno iz tog pisma moglo nastati Linearno B pismo i to tek onda kada su Grci počeli pozajmljivati minojske pisare za svoje potrebe. A ovi su već postojeće svoje pismo neprekidno prilagođavali grčkom jeziku i grčkim potrebama što je po J. Chadwickovom mišljenju vodilo ka brojnim fonetskim promenama. Na to, po njegovom mišljenju

¹¹⁴ L. R. Palmer, "Luvian and Linear A", *Athenaeum* XLVI, 4 1958, str. 137ss.; L.R. Palmer, "Linear A and the Anatolian language", *Atti e memorie del I Congresso internazionale di Micenologia*, Roma 1967, str. 229–342.

¹¹⁵ A. Heubeck, *Praegraeca*, str. 14–22.

¹¹⁶ A. Fick, *Vorgriechische Ortsnamen*, str. 2ss.

¹¹⁷ Vidi kritičke osvrte na A. Heubeckovu hipotezu kod W. Merlingena, *Gnomon* 34/7 1962, str. 704s.; zatim, R. Katičić, *Kratylos* IX 1964, str. 31.

¹¹⁸ J. Chadwick, "Greek and Pre-Greek", *Transactions of the Philological Society* 1962, str. 80–98.

ukazuju, s jedne strane, nepravilni pozni grčki oblici u pisanju poput: Κνωσός umesto Κνωσός, Τυλισός: Τυλισός i dr., kao i brojne alternacije u predavanju konsonanata κ/π i κ/γ , (cf. κόρνοψ: πόρνοψ; Κυανόψια: Πυανόψια; Κιερόν: Πιερόν; *Σύκειον : Σύγειον i dr.)¹¹⁹.

Prema tome, kad je reč o indoevropskom poreklu tog predgrčkog substrata može se na osnovu navedenih teorija zaključiti sledeće: a) Njastariji indoevropski sloj na jugoistočnom delu kopnene Grčke, Krita i Egejskih otoka pripadao je hetitsko-luvijskoj jezičkoj zajednici, koga su sa sobom donela hetitsko-luvijska plemena iz Anadola i b) mlađji u odnosu na prethodni predgrčki jezički sloj je "pelasgiski" koji je tokom vremena u sebi asimilirao anatolski substrat i kao takav rasprsnuo se po celoj Grčkoj i mnogim Egejskim otocima.

Kako god i da bilo, ponašanje pomenutih i.e. skupina *g'ū-: *gū-; *g'hū- *ghū-; *k'ū-, *kū-, u tom predgrčkom substratu, moralo je biti uslovljeno od stepena razvitka onih fonetskih promena koje su se odvijale unutar njegovog konsonantskog i vokalskog sistema.

Dosledno svom učenju o predgrčkom (pelasgiskom) razvitku guturala u velarni red *k-*, *g-*, *kh-*, pristalice P. Kretschmerove¹²⁰ i V. Georgieva¹²¹ teorije smatraju da su se jednaki glasovni procesi izvršili i za i.e. *gū-, *ghū-, *kū- iz čega sledi, po ovim učenjima, da su predgrčki refleksi za i.e. *gū-, *ghū-, *kū- i *g^uh, *g^uh, *k^uh morali biti identični.

Da je to shvatanje, nemoguće, ponajbolje pokazuju mikenski primeri u kojima su ti očekivani glasovni procesi za i.e. *gū- > predgr. *k-*; *ghū- > predgr. *g-*; i.e. *kū- > predgr. *kh-* u tom predgrčkom substratu ostali odvojeni.

¹¹⁹ J. Chadwick, op. cit., str. 80–98.

¹²⁰ Ako su primeri koje donosimo iz pregrčkog substrata tačni, onda kad je u pitanju taj predgrčki substrat valja računati sa davno postavljenom P. Kretschmerovim tezom o dva proto-indoevropska sloja u tom pregrčkom substratu, jednom *centumskom* i drugom *satemskom*, (cf. P. Kretschmer, "Die vorgriechischen Sprach- und Volksschichten", *Glotta*, 28 (1940), str. 231–279, 244–246). Odnosno, kao da su u *satemskom* i.e. skupina *k'ū- > s(s-), (cf. σίτος od i.e. *k'uito-), dok je u drugom ili *centumskom* ta ista skupina *k'ū- zastupljena u vidu velara *kk-, (cf. ἄκκος od i.e. *ek'yo- i dr.). O zastupljenosti sva tri reda i.e. guturala u "pelastičkom" vidi kod M. Budimir, *Грци и Пеласги*, str. 15ss.; uporedi još i, A. J. van Windekens, *Les pelasgiques*, str. 14, in A. J. van Windekens, *Études pelasgiques*, str. 136–138.;

¹²¹ V. Georgiev, *Vorgriech, Sproshawiss.*, str. 62. Razvitak i.e. guturala po V. Georgievu u tom predgrčkom substratu izgledao bi ovako: i.e. *p, *t, *k > predgrčko: *ph*, *th*, *kh*, sa refleksima u poznom grčkom: φ, θ, χ; zatim, i.e. *b, *d, *g > predgr.: *p*, *t*, *k*, sa refleksima u gr.: π, τ, κ; i.e. *bh, *dh, *gh > predgr. *b*, *d*, *g*, a u gr. β, δ, γ; i.e. *k^u *g^u *g^uh > predgr. *kh*, *k*, *g*, a u gr. χ, κ, γ; i.e. *k', *g', *g'h > predgr. p(=ss) i *s(=z-), a u gr. θ(σσ): δ(σσ).

Tako na primer, i.e. skupina $*k_u$ -, u mikenskom grčkom zastupljena je u vidu silabograma ko - (= ko -) (cf. ko - ku /*Kokkus* ili *Kokkuxl*: predgr. $\text{Κόκκυς}/\text{Κόκκυξ}$ od i.e. $*k_u ku$ -)¹²², ali i sa jednim stupnjem na k - kao čisti velar od i.e. $*k_u$ -, (cf. ka - pi - ni - ja /*kapnias*/: καπνίας < i.e. $*k_u Hap$ - i dr.)¹²³. Dok se i.e. skupina $*g_u$ - javlja u vidu silabograma q - / $=q^u$ -, (cf. Pe - ra_3 - qo / *Perr-aig^hoil*: Περγ-αιβόι < i.e. $*per$ - $aiguo$ -)¹²⁴. Osnovni preduslov za pojavu te predgrčke vokalske alternacije $-u$ -/ $-u$ sa stupnjem na $-o$ -, bio je taj da se poluvokal $-u$ -/ $-u$ - po svom položaju morao nahoditi iza guturala u prvom slogu, što je imalo za posledicu još i to, da je taj vokalski stupanj na $-o$ - direktno uticao na razvoj predgrčkog konsonantskog sistema.

I.e. skupina $*gh_u$ - u mikenskom grčkom sačuvana je u vidu pomenutog monofonematskog kompleksa $-kwo$ -, (cf. te - tu - ko - wo -^ha /*te-tukhwohal*: τετυχώς od i.e. $*dheugh$ - uo -).

Prema tome, položaj i.e. skupina $*g_u$ -, $*gh_u$ -, $*k_u$ - u zavisnosti od pozicija u kojima se nalaze, kad je u pitanju mikenski grčki izgledao bi ovako:

a) Inicijalni položaj:

i.e. $*g_u$ - > mik.?

i.e. $*gh_u$ - > mik.?

i.e. $*k_u$ - > mik. k -/ kk -

b) Intervokalni položaj

i.e. $-*g_u$ - > mik. $-q$ - (= $-q^u$ -)

i.e. $-*gh_u$ - > mik. $-kwo$ - (= $-ko$ - wo -/ $-ku$ - wo -)

i.e. $-*k_u$ - > mik. $-k$ -/ kk -

Ali, zato kud i kamo daleko je teže, da se pobliže odredi kako su bile zastupljene i.e. palatalne skupine $*g'u$ -, $*g'hu$ -, $*k'u$ - u tom predgrčkom substratu zbog njihovih tako različitih refleksa i fonetskih vrednosti koje susrećemo u poznom grčkom. Tako na primer, V. Georgiev¹²⁵ drži, da se nakon ranog gubitka poluvokala $-u$ - kod i.e. skupinama $*g'u$ -, $*g'hu$ -, $*k'u$ -, one u to predgrčko doba javljaju u vidu dva spiranta: jednom zvučnom $*\partial$ - za i.e. $*g'u$ -, $*g'hu$ - i drugom bezvučnom $*p$ - za i.e. $*k'u$ -, iz kojih će se potom u stadijumu zasebnog razvitka predgrčkog jezika razviti njihovi istoriski refleksi i to: ζ - za i.e. $*g'u$ -, $*g'hu$ - i σ (σ)- za i.e. $*k'u$ -, (cf. i.e. $*k'u$ *eit*:- $*k'u$ *it*-

¹²² A. J. van Windekens, *Les pelasgiques*, str. 103, 156, drži da su predgrčki oblici κόκκυς i Κόκκυξ izvedeni od i.e. $*gugu$ -

¹²³ Mikenski primeri koje donosimo preuzeti si iz M. Ventris – J. Chadwick, *Documents*², str. 504, 550.; O. Landau, *MGP*N, sv. *si*-*ta*-*ro*, *ko*-*ku*, *qi*-*ta*-*ro* i dr.

¹²⁴ V. Georgiev, *Interduction*, str. 157. Ali i tu nailazimo na određene poteškoće. Naime, ne samo u prvom slogu već i u poslednjem nailazimo na predgrčki konsonantski stupanj na $-kh$ -, (cf. i.e. $*laku$ e > predgr. λαχή , nasuprot, očekivanom predgrčkom obliku na $**\lambda\alpha\chi\alpha\eta$ ili $**\lambda\alpha\chi\alpha\eta$, prema, gr. λάκκος od i.e. $*laku$ o -), dok oblici na $*\chi o$ - od i.e. $*k_u$ - kao takvi nisu dokumentovani.

¹²⁵ V. Georgiev, *Vorgriech, Sprachwiss.*, str. 62ss.

¹²⁶ V. Georgiev, *Vorgriech. Sprachwiss.*, str. 75, in *Introduction*, str. 98ss., 102; M. Ventris – J. Chadwick, *Documents*², str. 577-578; O. Landau, *MGP*N, s.v. *si*-*ta*, *qi*-*ta*-*ro*; O etimologiji reči $\sigma\tau\alpha\varsigma$ vidi kod M. Будимирца – Љ. Црепајаца, *Из хеленске глтологје*, str. 45.

‘sijati, svetliti’ > predgr. Σῖνδος: Σῖνθος¹²⁷; i.e. *g’h_uēr- ”zver“ > predgr. Ζήρ-ων: Ζήρ/υνθος¹²⁸; i.e. *grog’h_u o- > predgr. χο-ώσος¹²⁹ i dr.)

Medjutim, mikenska svedočanstava pokazuju sasvim drugačije stanje. Primera radi, samo i.e. palatalna skupina *k’_u- u mikenskom grčkom u zavisnosti od pozicije u kojoj se nalazi javlja se u različitim silabogramima, a shodno tome i u različitim fonetskim vrednostima:

a) Inicijalni položaj

i.e. *k’_u- > mik. q- (= *qq^u-), (cf. q_i-ta-ro / QQ^uitaros/ : gr. Τίταρος od i.e. *k’_u it-Ha-ro-; qe-ta-ko / QQ^uelitakos/ : Τίτακος od i.e. *k’_u it-Hako- i dr.)¹³⁰.

b) Intervokalni položaj

i.e. -*k’_u- > mik. -q- (= *qq^u-), (cf. i-qo^ui qq^uos/ : gr. ἵππος < i.e. *ek_u o- i dr.)¹³¹.

i.e. -*k’_u- > mik. -q- (= *sq^u-), (cf. a-ri-qa/Ar-isq^uas/ : Ἀρ-ῖσβας, -ισβας od i.e. *ek’_u nt-)¹³².

> mik. -kwo- (= -ku-wo-), (cf. i-ku-wo-i-pi^uikk_{uoi}-phil/ : *πποι-φι (instr. dual), -i-ku-wo-< i.e. *ek’_u o-)¹³³.

> mik. -p- (= *pp-), (cf. i-po-po-qo-i^uippophorg^uoihil/ : gr. ἵππο-φόρβος, ip_{po}-< i.e. *ek’_u o-)¹³⁴.

Medjutim i tu se javljaju odredjena odstupanja u odnosu na skupinu anadolskih jezika, koja po svom hronološkom i geografskom položaju stoji ponajbliže u vezu sa tim predgrčkim substratom. U grupi anadolskih jezika, i.e. skupinu *k’_u- pretstavljena je u vidu spiranta s- sa prizvukom labijalizacije -_u(w)-/-b-, dakle *s(u)w-/-*sb-, (cf. i.e. *k’_u(e/o)n- ‘pas’: luv. a-su-wa-i: st. ind. śva, jerm. šun,

¹²⁹ V. Georgiev, *Vorgriech. Sprachwiss.*, str. 76; O substituciji -*g’h_u- u prdgrčko -ss- preko posrednog stupnja -*z-w-, vidi kod E. Schwyzer, *Gr. Gramm.*, str. 157; E. P. Hamp, *CP* (1953), str. 243.

¹³⁰ M. Ventris – J. Chadwick, *Documents*², str. 577; М. Будимир – Љ. Црепајац, *Из Хеленске глотологије*, str. 45; in Lj. Crepajac, "Indoeuropaeische Gutturale im Griechischen und Mycenischen Zeugnissen", *Tractata Mycenaea*, str. 85–90; V. Georgiev, *Introduction*, str. 161. O. Landau, *MGPn*, str. 117; J. Pokorny, *IEW*, str. 629.

¹³¹ M. Ventris – J. Chadwick, *Documents*², str. 548.

¹³² M. Ventris – J. Chadwick, *Documents*², str. 534.

¹³³ L. R. Palmer, *Interpretation*, str. 41, 422–423;

¹³⁴ M. Ventris – J. Chadwick, *Documents*², str. 399–548; J. Chadwick – L. Baumbach, *Myc. Gr. Vocabulary*, str. 206.

gr. κῶων, lat. *canis*; i.e. **ek'uo-* 'konj': st. ind. *ašva*, luv. *a-šu-va*, lik. *esbe* i -ασβο- u Κακ-ασβος, toh. B. *yakwe* i dr.)¹³⁵. I.e. skupina **ku-* u predgrčkom substratu zastupljena u vidu guturala -*k/-kh-*, (cf. i.e. **laku* *e* > predgr. λαχή, nasuprot, gr. obliku λάκκος < i.e. **lakuo-*)¹³⁶.

Prema tome, ako se vratimo onim učenjima koja smatraju da je anadolski jezički substrat učestvovao u formiranju predgrčkog jezičkog substrata, tada likijski oblici na -ισβα/-ισπα, odn., -εσβη i -ασβο od i.e. radikala **ek'u o-*, nasuprot mikenskom obliku *a-ri-qa* /*Ar-is-q'as*/: 'Αρ-ίσβας, -ίσβας od i.e. **ek'u-nt-*, nedvosmisleno ukazuju da mikenski stupanj na -*q-* sa fonteskom vrednošću /-sq'/ za i.e. -*k'u-*, morao je ići preko jednog zaokrugljenja na -**sk'*. Za 'Αρίσβας A. Heubeck¹³⁷ drži da je sinonim za gr. εὖ-ιππος, dok A. Gindin¹³⁸ smatra da je mikenski etnikon *A-ri-qa* /*Ar-isq'as*/: predg. 'Αρ-ίσβας dobijen od imena mesta 'Αρ-ίσβη, te da isti stoji u vezu sa hetitskim božanstvom *Ara* i lik. -ισβα- 'konj', to jest, 'Αρ-ίσβη 'konj boga Ara', po analogiji sa Μασνας-ισβας 'konj Masnov'.

Ako se sada vratimo pomenutom kriterijumu o predgrčkoj vokalskoj alternaciji -*u/-u-* sa stupnjem na -*o-* u prvom slogu može se uočiti da se taj kriterijum nikako ne da primeniti kad su u pitanju i.e. palatalne skupine **g'u-*, **g'hu-*, **k'u-*. Polazeći na primer, od pretpostavke da je isprva bila izvršena palatalizacija velara i.e. **g'u-*, **g'hu-* > predgr. ζ- i i.e. **k'u-* > predgr. σ(σ)-, a potom da je usledio vokalski prevoj -*u/-u-* sa stupnjem na -*o-*, ili da je taj proces išao u obrnutom smeru, prvo vokalski prevoj -*u/-u-* sa stupnjem na -*o-*, a potom palatalizacija pomenutih i.e. skupine **g'u-*, **g'hu-*, **k'u-* sa stupnjem na ζ- i σ(σ)-, ni u jednom od sada poznatom primeru iz predgrčkog substrata za pomenute i.e. palatalne skupine **g'u-*, **g'hu-*, **k'u-*, nemamo taj očekivani vokalski stupanj na -*o-* od -*u/-u-* u prvom slogu, to jest, oblike na *ζο- za i.e. **g'u-*, **g'hu-*, odn., *σ(σ)ο- za i.e. **k'u-*. Sve to pokazuje još jednom da je gubitak poluvokala -*u/-u-* u medjusunantnom položaju morao biti stariji od pojave predgrčkog jezičkog substrata.

¹³⁵ V. Georgiev, *Introduction*, str. 55ss.; Uporedi na primer studiju, Г. В. Гамкредлизе – В. Иванов, „Ри яди „гутуралини“ в индоевропейском. Проблемы Языков *centum satem*, *Вопросы Языкознания* 5, Москва, 1980, стр. 10–20., Nasupot, na primer, razvitku i.e. skupine **g'hu-*, koja se u st. slovenskom, dakle *satem*skom jeziku javlja kao *zv-*, (cf. *zvezda* od i.e. **g'hūoig-*; st. sl. *zvēr* od i.e. **g'hūēr-* i dr.).

¹³⁶ V. Georgiev, *Vorgriech. Sprachwiss.*, str. 62.

¹³⁷ A. Heubeck, „Kleinasiatisches“, *Die Sprache*, VIII (1962), str. 84–88.

¹³⁸ Л. А. Гиндин, *Язык древнейшего населения юга Балканского полуострова*, Москва 1967, стр. 143–146. Up. još kilik. Δορυ-ισπος pisid. Μοσναν-ισβας.

Hronološki razvitka pomenutih i.e. skupine *g_u-, *g'_u-, *gh_u-, *g'h_u-, *k_u-, *k'_u-, na osnovu mikenskih, predgrčkih i grčkih svedočanstava izgledao bi ovako:

i.e.	mikenski	predgrčki	grčki
*g _u ->	-q-(= *g ^u -l, <i>Pe-ra₃-qol/Per-aig^uoil</i> : Περγ-αιβοί<i.e. *per-aig _u o-		β-, βόστρυχος<i.e. *g _u ost- γ-, πεφενυότες<i.e. *bheug _u o ζ-, πεφνζότες<i.e. *bhug _u o
*gh _u ->	-kwo->ko-wo-,/te-tu-ko-wo-a/teutukhwohas/ τετυχώς<i.e. *dheugh _u o-		φ-, ρ'ιμφη<i.e. *μ rgh _u e χ-, τετευχώς<i.e. *dheugh _u o
*k _u ->	k-, ka-pi-ni-jalkapnias: gr. καπνίας < i.e. *k _u Hap-no- ka-pa-ri-jo/Karpaliðnl: Καρπαλίων < i.e. *k _u rp- de-re-u-ko/dleukosl: δλεῦκος/γλεῦκος < i.e. *dleuk _u o	χ-, λαχή< i.e. *lak _u e	κ-, καπνός<i.e. *k _u Hapno- Καρπαλίων<i.e. *k _u rp- κκ-, γλυνκα<i.e. *dluk _u o π-, Πρῖνος<i.e. *k _u rs-no
*g' _u ->	?		-β-, φλίβω<i.e. *bhlig'-u o ἄβα'τροχος<i.e. *ag'-u o
*g'h _u ->	q-/=*qq ^h l, qe-ro/Q ^h eroñl: Θήρων z-/=*g(h)j-l, ze-ro/G'jēr-ðnl: Ζήρων < i.e. *g'h _u ēr-	ζ-, / *g'/h)j-l, Ζήρ-ων < i.e. *g'h _u ēr-	θ/φ-, θήρ: φείρ<i.e. *g'h _u ēr φοῖβος<i.e. *g'h _u oig-
*k' _u ->	q-/=*qq ^u -l, ὕ-qo/lihq ^u osl: ὕππος <ie *ek' _u o- q-/=*sq ^u -l, a-ri-qa/Ar-ῖsq ^u asl: 'Aq-ῖσβας p-(=pp-), i-po-po-qo-i/hippo-phorg ^u oihis/ ἵππο-φόρβος<ie. *ek _u o-bhorg ^u o- -kuV->-ku-wo-, li-ku-wo-i-pi/hikuoiphil/ ἵπποι-φι (instr. dual). qi-ta-ro/QQ ^u itarosl: Τίταρος <ie. *k' _u uHa-ro	-σβ-, 'Aqῖσβας<ar-ek' _u -ηr-	ππ-/κκ-, ἵππος/ἵκκος<ie *ek' _u o πέλεκκον<ie *pelek' _u o- π-/τ-, Πίτανη/Τίτανη <ie. *k' _u iuane

Osnovno pitanje, pri našem istraživanju bilo je, da se pokaže, da li su postojale neke zajedničke ili srodne veze između mikenskog predgrčkog i poznog grčkog, kad su u pitanju pomenute i.e. skupine *g_u-, *g'_u-, *gh_u-, *g'h_u-, *k_u-, *k'_u-. Odnosno, da se pokaže da li je u njihovom istoriskom razvitku bilo još i nekih drugih inovacija koje su se obrazhovale na tom polju. Iz analize jezičkog materijala, kojoj je ovaj rad bio posvećen, pokazuje se, da su neke od tih zajedničkih inovacija, javljaju kao nasledje iz istoriskog razvitka indoevropskog jezika, dok su se druge obrazovale unutar zasebnog razvitka grčkog jezika i njegovih dijalekata.

RÉSUMÉ

Miodrag M. Todorović: LES GUTTURALES PALATALES ET VÉLAIRES AU CONTACT DE LA SEMI-VOYELLE - μ - EN GREC MYCÉNIEN

L'analyse du matériel linguistique mycénien démontre que les opinions actuelles concernant l'assimilation des gutturales palatales et vélaires au contact de la semi-voyelle - μ -, c.-à-d., * g'_{μ} - : * g_{μ} -; * $g'_{h\mu}$ - : * gh_{μ} -; * k'_{μ} - : * k_{μ} -, lorsqu'il est question de la langue grecque, doivent être révisées vu l'appartenance du grec au groupe des langues centum.

L'évolution de la semi-voyelle - μ - + -i- > - μi - > -oi-, (cf. * μe - μi - k - μo - > gr. ϵ -oi- κ - ω ς : ϵ -i- κ \acute{\omega}ς), nous fait penser que la forme grecque $\kappa\acute{o}\iota\tau\alpha\iota$ 'γυναικῶν ἐπιθυμία' représente une dérivation secondaire du radical i.e. * $k_{\mu i}$ -, (cf. $\kappa\acute{\iota}\sigma\sigma\alpha$, $\kappa\acute{\iota}\tau\tau\alpha$).

L'élément suffixal -ko- dans le mycénien *de-re-u-ko* / *dleukos* / : gr. $\delta\lambda\epsilon\upsilon\kappa\omicron\varsigma$ / $\gamma\lambda\epsilon\upsilon\kappa\omicron\varsigma$ provient, selon nous, de - $k_{\mu o}$ -, se qui serait confirmé par les géminées grecques tardive - $\kappa\kappa$ - < - $k_{\mu o}$ -, (cf. $\gamma\lambda\upsilon\kappa\kappa\acute{o}\nu$), ainsi que par la forme latine *dulkis* < i.e. * $d\ell k$ - μi -s.

La forme mycénienne de Pylos (PY Cn 485.5) *ai-zo-wol* / *aig'-kjo wos* / : gr. * $\alpha\iota\sigma\sigma\acute{o}\varsigma$ 'celui qui mène les chèvres', 'chevrier', représente un adjectif substantivé de $\alpha\acute{\iota}\xi$, $\alpha\iota\gamma\acute{o}\varsigma$ 'chèvre' et $\sigma\acute{o}\sigma\acute{o}\varsigma$ du radical i.e. * k_{jeu} -/* k_{jou} -/* k_{ju} - 'marche vite, chasser', (cf. $\beta\omicron\upsilon$ - $\sigma\acute{o}\varsigma$, $\beta\omicron\omicron$ - $\sigma\acute{o}\varsigma$; $\iota\pi\tau\omicron$ - $\sigma\acute{o}\varsigma$; $\mu\eta\lambda\omicron$ - $\sigma\acute{o}\varsigma$; $\lambda\alpha\omicron$ - $\sigma\acute{o}\varsigma$ etc.). Du radical i.e. * k_{jeu} -/* k_{jou} -/* k_{ju} - 'marcher vite, chasser' (cf. s.v. M.D. Petruševski, *zo-wa* et *e-pi-zo-ta* in ŽA XVIII, p. 128.), qui apparaît par hyphérèse en grec $\sigma\acute{o}\varsigma$ < * $\sigma\acute{o}\phi\omicron\varsigma$ 'mouvement vers le haut', (cf. $\beta\omicron\upsilon$ - $\sigma\acute{o}\varsigma$ etc.) pouvaient aussi être construites les formes mycénienes suivantes; Le nom propre mycénien de Knossos (Kn Db 1245) *ra-wi-zo* / *Lawi-kjos* / > * $\Lambda\alpha\Phi i$ - $\sigma\sigma\omicron\varsigma$ > $\Lambda\alpha\omicron i$ - $\sigma\acute{o}\varsigma$ en grec $\Lambda\alpha\omicron\sigma\acute{o}\varsigma$ (avec un degré vocalique - μi - > -oi-, voire, avec une alternance vocalique -oi- > -o-, in $\tau\omicron\upsilon\iota\zeta\acute{\alpha}\nu$: $\tau\omicron\upsilon\omicron\zeta\acute{\alpha}\nu$; $\Phi\acute{o}\iota\beta\omicron\varsigma$: $\Phi\acute{o}\beta\omicron\varsigma$ etc.). Si tel est le cas, alors la forme mycénienne *qo-zo* de MY (Oe 118.1), ne représente rien d'autre qu'une forme grecque tardive $\beta\omicron\upsilon$ - $\sigma\acute{o}\varsigma$ < * $\beta\omicron\nu\sigma$ - $\sigma\omicron\varsigma$ < * g^{ons} - $kjos$ de i.e. * g^{ons} - $kjou\mu o$ - (cf. $\mu\omicron\gamma\omicron\sigma$ - $\tau\acute{o}\kappa\omicron\varsigma$: $\mu\omicron\gamma\omicron\sigma$ - $\tau\acute{o}\kappa\omicron\varsigma$ < * $\mu\omicron\gamma\omicron\sigma$ - $\tau\omicron\kappa\omicron\varsigma$; $\delta\iota\kappa\alpha\sigma$ - $\pi\acute{o}\lambda\omicron\varsigma$ < * $\delta\iota\kappa\alpha\sigma$ - $\pi\omicron\lambda\omicron\varsigma$ etc.), c.-à-d., *qo-zolq'ons-kjōi* / : $\beta\omicron\upsilon\sigma\sigma\omega i$ (dat.sing.) ou * $\beta\omicron\upsilon\sigma\sigma\acute{o} i$ (n.pl.) (cf. $\beta\omicron\sigma\sigma\acute{o}\varsigma$ $\mu\acute{\alpha}\sigma\tau\iota\zeta$ $\kappa\acute{\alpha}\iota$ $\beta\omicron\upsilon\tau\eta\varsigma$; $\beta\omicron\upsilon\tau\eta\varsigma$; $\beta\omicron\upsilon\kappa\acute{o}\lambda\omicron\varsigma$), obtenue grâce à l'hyphérèse déjà mentionnée.

Le nom propre mycénien de Kn (Da 5218) *ze-ro* / *G'(h)jē-rōn* / : gr. $\zeta\eta\gamma$ - $\omega\nu$ de i.e. * $g'_{h\mu\epsilon r}$ -, par rapport au mycénien *qe-ro* / *Q^{h}ēr-ōn* / : gr. $\Phi\epsilon\iota\gamma$ - $\omega\nu$, $\Theta\eta\gamma$ - $\omega\nu$, manifeste une opposition phonologiques qV - (= * $q^{h}V$ -) : zV - (= kjV -), ($V=e$), (cf. $\pi\epsilon$ - $\phi\upsilon\zeta\acute{o}\tau\epsilon\varsigma$: $\pi\epsilon$ - $\phi\epsilon\upsilon\gamma\acute{o}\tau\epsilon\varsigma$ du radical i.e. * b_{hug} - μo - : * b_{heug} - μo -).

Quant au radical i.e. * $g'_{h\mu\epsilon l}$ - 'cambré, incliné, oblique', documenté dans le mot grec $\phi\omicron\lambda\kappa\acute{o}\varsigma$, (cf. $\phi\alpha\lambda\acute{\iota}\pi\tau\epsilon\iota$ $\mu\omega\rho\acute{\alpha}\iota\nu\epsilon\iota$; $\phi\alpha\lambda\acute{o}\nu$ $\tau\acute{o}$ $\sigma\tau\epsilon\rho\epsilon\acute{o}\nu$ $\kappa\acute{\upsilon}\kappa\lambda\omega\mu\alpha$ $\tau\omicron\upsilon$ $\sigma\tau\acute{\epsilon}\rho\eta\upsilon$ $\omicron\iota$ $\delta\acute{\epsilon}$ $\tau\acute{o}\nu$ $\mu\omega\rho\acute{o}\nu$ etc), nous estimons qu'il est préservé dans le nom propre mycénien de MY (Au 657.9, Au 660.2) *qa-ru-ko* / *Q^{h}alu-kos* / en grec $\Phi\alpha\lambda\upsilon\kappa\acute{o}\varsigma$, dont un parallèle très proche se trouve dans le pa^{tonyme} serbo-croate *Zličić* de * $zlik$ - $i\tau\acute{i}\beta$ qui serait un dérivé des radicaux hétéroclites * $g'_{h\mu\epsilon l u}$ - : * $g'_{h\mu\epsilon l i}$ - du radical i.e. * $g'_{h\mu\epsilon l}$ -, avec une extension suffixale en -ko-, (cf. le serbo-croate *zilko* et *zlica*).